

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Využívání didaktických pomůcek pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
v Praktické škole dvouleté

Use of didactic aids for pupils with special educational needs in the Secondary Practical
School

Markéta Kůlová

Vedoucí práce: PaedDr. Eva Marádová, CSc.
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Speciální pedagogika -Výchova ke zdraví

2024

Odevzdáním této diplomové práce na téma „*Využívání didaktických pomůcek pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v Praktické škole dvouleté*“ potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Liberec, 15. 4. 2024

Děkuji vedoucí diplomové práce PaedDr. Evě Marádové, CSc. za to, že mne nasměrovala správným směrem, měla důvěru v realizaci mé myšlenky a v pravou chvíli mne podpořila.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá zhodnocením potřebnosti souboru didaktických pomůcek pro žáky s různými speciálně vzdělávacími potřebami, vytvořením a ověřením souboru didaktických pomůcek pro žáky oboru Praktická škola dvouletá, které lze využít ve výuce předmětů Šití a Práce s materiály. Z důvodu absence vhodných pomůcek z oblasti šití a práce s materiály pro středoškolské žáky s širokou škálou postižení se jevílo jako vhodné řešení vymyslet a vytvořit pomůcky tzv. na míru, a to na základě teoretické analýzy problematiky vzdělávání žáků s SVP, převážně s lehkou a střední mentální retardací, poruchami autistického spektra a kombinovaným postižením či s narušenou komunikační schopností. V praktické části byla využita metoda pozorování, rozhovoru a akčního výzkumu při ověřování didaktických materiálů v konkrétních výukových situacích se žáky Praktické školy dvouleté Střední odborné školy v Liberci. Cílem práce je odpověď na výzkumnou otázku, zda se podařilo vytvořit a ověřit soubor didaktických pomůcek, které lze využít v teoretické i praktické výuce pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v předmětech Šití a Práce s materiály, tedy zda je soubor pomůcek vhodný, rozvíjející a smysluplný. Pomůcky byly aplikovány a úspěšně ověřeny v hodinách Práce s materiály a Šití v 1. a 2. ročníku Praktické školy dvouleté SOŠ Liberec.

KLÍČOVÁ SLOVA

Praktická škola dvouletá, žáci, speciální vzdělávací potřeby, doporučení školského poradenského zařízení, didaktické pomůcky, smysluplnost pro život.

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the evaluation of the need for a set of didactic aids for pupils with different special educational needs, the creation and verification of a set of didactic aids for pupils in the field of 2-year Practical School, which can be used in the teaching of the subjects Sewing and Working with materials. Due to the lack of suitable aids in the field of sewing and working with materials for secondary school pupils with a wide range of disabilities and disadvantages, it seemed like an appropriate solution to invent and create tailor-made aids based on theoretical analysis of the issues of education of pupils with SEN, mostly with mild and moderate mental retardation, autism spectrum disorders and combined disabilities or with impaired communication skills. In the practical part, the method of observation, interview and action research was used to verify didactic materials in specific teaching situations with pupils of the 2-year Practical School at Secondary Vocational School in Liberec. The aim of the thesis is to answer the research question whether it is possible to create and verify a set of didactic aids that can be used in theoretical and practical teaching for the education of pupils with special educational needs in the subjects Sewing and Working with Materials, i.e. whether the set of aids is appropriate, developing and meaningful. The aids were applied and successfully tested in the lessons of Working with Materials and Sewing in the 1st and 2nd year of the 2-year Practical School at Secondary Vocational School Liberec.

KEYWORDS

2-year Practical school, pupils, special educational needs, recommendations from advisory school authorities, didactic aids, meaningfulness for life

„Řekni mi a zapomenu, ukaž mi a nesvedu si pamatovat, dovol mi se zúčastnit a pochopím.“

Indiánské přísloví

Obsah	
Úvod.....	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Speciální vzdělávací potřeby.....	9
1.1.1 Podpůrná opatření	11
1.1.2 Zdravotní znevýhodnění žáků.....	12
1.2 Praktická škola dvouletá	23
1.3 Didaktické prostředky ve vyučování v souvislosti s činností výukou	24
2. PRAKTICKÁ ČÁST	26
2.1 Metodologická východiska	26
2.1.1 Stanovení cíle.....	26
2.1.2 Výzkumné otázky	26
2.1.3 Metody	27
2.1.4 Cílová skupina	27
2.2 Praktická škola dvouletá na Střední odborné škole Liberec	28
2.2.1 Charakteristika oboru vzdělání	28
2.2.2 Vymezení předmětů Šití a Práce s materiály	29
2.2.3 Profil žáků Praktické školy dvouleté	33
2.3 Výroba didaktických pomůcek	41
2.4 Akční výzkum	42
2.4.1 Použité metody	42
2.4.2 Ověření didaktických pomůcek v konkrétních výukových situacích	47
2.4.3 Sesbíraná data akčního výzkumu.....	90
2.4.4 Vyhodnocení ověření pomůcek žáky a pedagogem	127
Závěr	129
Seznam použitých informačních zdrojů:	131

Seznam zkratek:.....	133
Seznam tabulek:.....	135
Přílohy.....	138

Úvod

Téma diplomové práce jsem zvolila na základě svého letitého zájmu o žáky se specifickými vzdělávacími potřebami.

Předměty, které v PŠ dv. vyučuji, a které budou tématem této diplomové práce, se jmenují Šití a Práce s materiály. Mým hlavním cílem je vytvořit soubor didaktických pomůcek právě pro tyto odborné předměty, tedy Šití a Práce s materiály, které jsou pro žáky PŠ dv. zároveň profilovými, tudíž velmi důležitými, ať pro úspěšné vykonání závěrečné zkoušky, tak pro samotný život. Žáci se SVP mají velmi omezené možnosti zapojit se do trhu práce a najít ve svém životě smysluplné uplatnění profesní, ba někteří na možnost pracovních aktivit ani nedosáhnou. Praktická škola si klade za cíl žáky vybavit především dovednostmi pro samostatný život. Každé zvýšení soběstačnosti jednotlivých žáků je vzhledem k jejich závažným handicapům ohromným úspěchem nejen pro školu, ale především pro žáky samotné a také pro jejich blízké osoby.

Abych dokázala efektivně vytvářet didaktické pomůcky pro žáky se SVP a mohla poskytnout i cenné zkušenosti, musím znát teoretická východiska. V této teoretické části nejprve vymezím základní pojmy, charakteristiky, které se váží k cílové skupině. Zdrojem mých poznatků bude depistáž cílové skupiny, oporu a odborné vysvětlení budu hledat v odborné literatuře. Zaměřím na konkrétní kazuistiky žáků z hlediska jejich znevýhodnění, přičemž budu čerpat právě z dokumentace žáků, zejména z tzv. Doporučení školských poradenských zařízení, z vlastního pozorování a z odborné literatury. Vymezím náplň Praktické školy dvouleté, zejména pak klíčové předměty Práce s materiály, Práce s materiály cvičení, Šití a Šití cvičení. ve kterých jsou žáci směřováni k úspěšnému budoucímu absolvování závěrečných zkoušek teoretických i praktických, a především ke znalostem a dovednostem, jež využijí v jejich dalším životě. Zmíním nutnou transformaci školního vzdělávacího plánu, která se v minulých letech uskutečnila, s vysvětlením souvislosti s proměnou žáků hlásících se na obor PŠ dv. a také v souvislosti s dovednostmi, které se zdají být přínosné pro možnou budoucí činnost našich absolventů v chráněných dílnách anebo na chráněných pracovištích.

Na základě zjištěných informací vytvořím soubor didaktických pomůcek. K tomu využiji metody pozorování, rozhovoru a akčního výzkumu při ověřování didaktických pomůcek v konkrétních výukových situacích se žáky.

1. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části vymezím pojmy spojené se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.1 Speciální vzdělávací potřeby

Jedince se speciálními vzdělávacími potřebami vymezuje mj. obor speciální pedagogika. Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014, s. 21 „*Speciální pedagogika můžeme definovat jako vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy a vzdělávání, a rozvojem jedinců, kteří jsou znevýhodněni vůči většinové populaci v oblasti fyzické, psychické nebo sociální a mají speciální výchovně vzdělávací potřeby.*“ Pojmem speciální vzdělávací potřeby (dále SVP) se zabývají instituce zabývající se vzděláváním osob. Mezi ně patří Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, školská poradenská zařízení a školní poradenská zařízení.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) uvádí rozdělení, že se jedná o žáky:

- s nutností podpory ve zdravotní oblasti
- s vadami řeči
- s poruchami učení
- s poruchami pozornosti
- s poruchami chování
- z odlišných kulturních a životních podmínek
- jejichž mateřským jazykem není čeština
- žáky nadané a mimořádně nadané, pokud mají přidružené speciální vzdělávací potřeby.

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/13-informace-ke-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi>)

Ke školským poradenským zařízením patří pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciální pedagogická centra (SPC). Seznam speciálně pedagogických center pro jednotlivé kraje je uveden na webových stránkách MŠMT.

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialne-pedagogicka-centra>) „Jednotlivá SPC jsou zřizována pro klienty s různými druhy zdravotního postižení. Bud' mohou zabezpečovat poradenské služby pouze pro klienty s jedním zdravotním postižením anebo s více druhy postižení.“ (Nováková, 2020, s. 16)

Seznam pedagogicko-psychologických poraden pro jednotlivé kraje je uveden na webových stránkách MŠMT. (Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/pedagogicko-psychologicke-poradny>) „Pedagogicko-psychologické poradny se podílejí na vzdělávacím procesu dětí, žáků a studentů, jejichž vzdělávací proces je z nějakého důvodu ohrožen či znesnadněn. Na základě doporučení PPP je volena nebo upravována vzdělávací cesta žáků.“ (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013, s. 91)

Obě poradenská zařízení jsou určena pro žáky se SVP, rozdílem je náplň jejich činnosti a poradenství. SPC je určeno pro jedince ve výchovně-vzdělávacím procesu, kteří mají zdravotní handicap. Slowik, 2007 uvádí, že jsou centra zpravidla zřizována při školách a jsou pro jedince s příslušným druhem postižení. Tím může být např.: postižení mentální, sluchové, zrakové, poruchy autistického spektra aj.

PPP je určeno pro jedince s výchovnými a vzdělávacími problémy. Slowik, 2007 vymezuje činnost PPP jako poradnu, která se věnuje především diagnostice a poradenství v oblasti specifických poruch učení a chování a dalších výchovných a vzdělávacích obtíží.

1.1.1 Podpůrná opatření

Stanovení podpůrných opatření je v kompetenci školských poradenských zařízení. „Školská poradenská zařízení představují jednu z částí komplexně nastaveného poradenského systému.“ (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013, s. 90)

Tzv. podpůrná opatření (dále PO) se člení do pěti stupňů. Jejich uplatňování se řídí vyhláškou 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. „2. až 5. stupeň PO stanovuje vždy a pouze školské poradenské zařízení (ŠPZ) a škola ho realizuje se souhlasem zákonných zástupců.“ (Nováková, 2020, s. 9)

Ve škole zřizované podle § 16, odst. 9 Školského zákona se mohou vzdělávat pouze žáci, kteří mají přiznan stupeň znevýhodnění 3, 4 nebo 5.

ŠPZ vyhotoví a zašle škole a rovněž zákonnému zástupci tzv. Doporučení školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole.

Nováková, 2020, s. 9 uvádí pro 2. až 5. stupeň: „Příklady podpůrných opatření:

- *individuální vzdělávací plán (IVP)*
- *úprava rozvrhu a organizace výuky*
- *úprava obsahu a výstupů vzdělávání*
- *využívání různých forem hodnocení*
- *poskytnutí speciálních učebnic a didaktických materiálů*
- *poskytnutí kompenzačních a rehabilitačních pomůcek*
- *zvýšená personální podpora (asistent pedagoga, speciální pedagog, školní psycholog)*
- *úprava prostředí a pracovního místa*

- *zajištění alternativní komunikace (tlumočnicka, přepisovatele pro neslyšící aj.)“*

ŠPZ, tedy SPC i PPP vyhotovují pro školu i zákonného zástupce tzv. Doporučení školského poradenského zařízení. Všechna Doporučení mají uvedenou platnost podpůrných opatření a je zřejmé, že je třeba je v čase přezkoumávat, zda nenastaly změny ve vývoji a potřebách žáka. Sledováním jedinců, diagnostikou a poradenstvím se ŠPZ zabývají po dobu výchovy a vzdělávání jedince kontinuálně.

1.1.2 Zdravotní znevýhodnění žáků

Normou a normalitou se zabývá Slowík, 2007: stav posuzuje z hlediska srovnávání jedinců v čase a z hlediska jeho adaptability v prostředí. Zdravotní znevýhodnění žáků je ve výchově a vzdělávání stěžejním problémem, který vyžaduje speciální pedagogickou podporu. *„Za jedince s postižením ve smyslu pedagogickém se považují všechny děti, mladí lidé a dospělí, kteří jsou v učení, v sociálním chování, v komunikaci a řeči nebo v psychomotorických schopnostech tak omezeni, že jejich spoluúčast na životě ve společnosti je podstatně ztížena. Proto vyžadují speciálně pedagogickou podporu. Jednotlivé druhy postižení mají svoje východisko v omezení zraku, sluchu, řeči, podpůrných a pohybových funkcí, inteligence, emocionality, která se projevují klinickým obrazem nebo určitým chronickým onemocněním. Častým případem jsou kombinace postižení.“* (Pipeková, 2010, s. 111)

Mentální retardace (postižení)

Mezi jedince, kteří jsou posuzováni z hlediska vzdělavatelnosti, patří osoby s mentální retardací. Terminologie v odborných pramenech není jednotná, uvádí jak pojem mentální retardace (např. Pipeková, 2010), tak pojem mentální postižení (např. Švarcová, 2000).

Švarcová, 2000, s. 32 o mentálním postižení uvádí, že *„tvorí jednu z nejpočetnějších skupin mezi všemi postiženými.“* Pedagogický slovník vysvětluje termín mentální

retardace: „Trvalé snížení rozumových schopností jedince, jehož příčinou je organické poškození mozku.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 150)

„Mentální retardace je stav charakterizovaný celkovým snížením intelektových schopností (schopnosti myslet, učit se a přizpůsobovat se svému okolí), k němuž dochází v průběhu vývoje jedince. Jde o stav trvalý, který je buď vrozený nebo časně získaný (do 2 let života dítěte). (Pipeková, 2010, s. 289)

„Za jedince s mentálním postižením se považují žáci, u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování.“ (Pipeková 2010, s. 33) Autoři zabývající se problematikou mentální retardace hovoří o zasažení složek osobnosti podstatných z hlediska vývoje a vzdělávání jedince.

„Mentální retardaci lze vymezit jako vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.“ (Valenta, Michalík, Lečbych a kol., 2012 s. 31) Žáci s mentální retardací potřebují podporu při vzdělávání, patří do skupiny žáků s SVP.

Mentální retardace diagnostikována podle charakteristických znaků, škály IQ, které jedinec vykazuje. „Od devadesátých let 20. století je v České republice pro klasifikaci mentální retardace (dále pouze MR) využívána 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, která rozlišuje čtyři kategorie MR a dále pak kategorii jiná mentální retardace a nespecifikovaná mentální retardace“ (Bendová, Zikl, 2011, s. 10)

Mentální retardaci dělíme tedy do šesti kategorií, a to:

F70: lehká mentální retardace (IQ 69 – 50),

F71: středně těžká mentální retardace (IQ 49 – 35),

F72: těžká mentální retardace (IQ 34 – 20),

F73: hluboká mentální retardace (IQ 19 a nižší),

F 78: jiná mentální retardace,

F79: nespecifikovaná mentální retardace. (Bendová, Zikl, 2011, s. 11).

Švarcová, 2000, s. 39 zmiňuje: „V charakteristice mentální retardace se zpravidla poukazuje na to, že jejím základním znakem je porušení poznávací činnosti. V důsledku poruch ve vnímání si dítě vytváří velmi omezenou zásobu představ. Zasažení různých složek osobnosti jedince významně determinuje jeho možnosti vzdělávání.

„Při realizaci výchovně-vzdělávacího procesu u dětí s mentálním postižením je třeba zohledňovat určitá specifika, jimiž se jedinci s mentálním postižením vyznačují. V tomto smyslu lze aplikovat pravidlo, že čím těžší stupeň mentálního postižení je u dítěte diagnostikován, tím více je u něho narušen proces vnímání, myšlení, paměti atp.“ (Bendová, Zikl, 2011, s. 18) Lze konstatovat, že stupeň MR vykazuje charakteristické zvláštnosti z hlediska stupně mentálního postižení.

Lehká mentální retardace

Krejčířová, 2002, s. 13: „u dospělých odpovídá mentálnímu věku 9-12 let.“ Jedinci s lehkou mentální retardací jsou neméně zasaženi ve všech oblastech a obvykle jsou schopni se nejvíce zapojovat do procesu vzdělávání, do sociálního prostředí, byť vykazují odchylky od normálního vývoje jedince. Bendová, Zikl, 2011, s. 12 „Jsou schopni udržovat konverzaci, komunikovat a začlenit se do sociálního prostředí bez závažnějších obtíží, a to i přes to, že rozvoj řeči je u jedinců s lehkou mentální retardací (dále LMR) oproti vývojové normě opožděn. Řeč dětí s LMR dospívá až na úroveň II. signální soustavy, tj. ke schopnosti zobecňování a abstrahování, ale vážně u nich schopnost usuzování, což negativně narušuje vlastní komunikační proces.“ Nedostatečné schopnosti jedinců s LMR se projevují ve školním prostředí. Švarcová, 2000, s. 27 „Hlavní potíže se u nich obvykle projevují při teoretické práci ve škole. Mnozí postižení mají specifické problémy se čtením a psaním. Lehce retardovaným dětem velmi prospívá výchova a vzdělávání zaměřené na rozvíjení jejich dovedností a kompenzaci nedostatků“ Bendová, Zikl, 2011, hovoří o možném vzdělávání takto postižených jedinců v základních školách praktických a poté mj. v oboru praktická škola dvouletá. Žáci s MR jsou žáky vyžadující speciální vzdělávací podporu.

Středně těžká mentální retardace

Krejčířová, 2002, s. 13: „*u dospělých odpovídá mentálnímu věku 6-9 let.*“ Bendová, Zikl, 2011 zmiňuje výrazné zasažení složek řeči, komunikace. Tyto složky jsou podstatné jak pro vývoj jedince, tak pro jeho školní vzdělávání. „*U jedinců zařazených do této kategorie je výrazně opožděn rozvoj chápání a užívání řeči, a i jejich konečné schopnosti v této oblasti jsou omezené.* (Švarcová, 2010, s. 28)

Těžká mentální retardace

Krejčířová, 2002, s. 13: „*u dospělých odpovídá mentálnímu věku 3-6 let.*“

Bendová, Zikl, 2011 hovoří o narušeném řečovém vývoji. Řeč a komunikace je dominantním prvkem vzdělávání, proto jsou možnosti jedinců omezeny. U tohoto stupně mentální retardace jsou zasaženy i další oblasti, které se dotýkají fyzických možností jedinců a zasahují také do oblasti výchovy a vzdělávání. „*Většina jedinců z této kategorie (na rozdíl od předcházející kategorie) trpí značným stupněm poruchy motoriky nebo jinými přidruženými vadami, které prokazují přítomnost klinicky významného poškození či vadného vývoje ústředního nervového systému.*“ (Švarcová, 2000, s. 29)

Hluboká mentální retardace

Krejčířová, 2002, s. 13: „*u dospělých odpovídá mentálnímu věku pod 3 roky.*“

Vzdělavatelnost jedinců je výrazně omezena, bariérou je již samotný fakt, že je pro ně obtížné porozumět okolí.

Dle Švarcové, 2000, s. 30 „*Postižení jedinci jsou těžce omezeni ve své schopnosti porozumět požadavkům či instrukcím nebo jim vyhovět.*“

Jiná mentální retardace

„*Stanovení stupně MR je nesnadné pro přidružené senzorycké, somatické postižení, těžké poruchy chování, pro autismus.* (Pipeková, 2010, s. 291)

Švarcová, 2000, s. 30 uvádí „*Tato kategorie by měla být použita pouze tehdy, když stanovení stupně intelektové retardace pomocí obvyklých metod je zvláště nesnadné nebo nemožné pro přidružené sensorické nebo somatické poškození, např. u nevidomých, neslyšících, nemluvicích, u jedinců s těžkými poruchami chování, osob s autismem či u těžce tělesně postižených osob.*“ Jedná se o jedince, kteří spadají podle svých charakteristik do kategorie mentálně retardovaných, ale nelze přesně stanovit stupeň MR.

Nespecifická mentální retardace

„*Mentální retardace je prokázána, není však dostatek informací pro zařazení osoby do některého z uvedených stupňů.*“ (Pipeková, 2010, s. 291). Je zřejmé, že došlo ke snížení inteligenčního kvocientu.

Poruchy autistického spektra

Termín poruchy autistického spektra (PAS) je v posledních letech velmi používaný a zahrnuje pojmy jako dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom a další poruchy. Pro nepřehlednost, nejednotnost a zjednodušení problematiky se používá název PAS. „*Terminologie poruch autistického spektra je jak v naší zemi, tak zahraničí velmi nejednotná. Používají se termíny, které vyjadřují totožný jev. Pro svou určitou jednoduchost je asi nejznámějším a nejpoužívanějším termín autismus, která zastřešuje spektrum poruch. V současnosti hojně užívaným termínem je porucha autistického spektra (PAS) a setkat se můžeme s termínem pervazivní vývojová porucha (PVP), kdy pervazivní = vše pronikající, tzn. že vývoj dítěte je narušen do hloubky v mnoha směrech. Termíny porucha autistického spektra a pervazivní vývojová porucha jsou spíše používány jako synonyma.*“ (Adamus, 2016, s. 6). Schopler, Reichler, Lansingová, 1998, s. 17 k této problematice zmiňuje: „*Takové děti mohou tedy trpět všemi stupni mozkového poškození a mentální retardace.*“

Podle názorů odborníků je poruchou je zasažena naprosto celá osobnost, porušení je chápáno jako vše pronikající, tedy pervazivní, ovlivňující všechny složky osobnosti.

Pálová, 2011, s. 27 uvádí: „*U dětí s autismem dochází k narušení sociální interakce, narušení komunikační schopnosti, vyskytují se omezené, repetitivní a stereotypní vzorce chování, zájmů a aktivit.*“

Porucha je diagnostikována na základě přítomnosti symptomů tzv. triády.

Pipeková, 2010, s. 320: „*Triáda příznaků:*

- 1. Neschopnost vzájemné společenské interakce: brání postiženým se adaptovat na prostředí, ve kterém žijí. Život je pro ně chaos bez pravidel, a tak si sami vytváření pravidla, jejichž logice rozumí jen oni.*
- 2. Neschopnost komunikace: kvalita komunikace je silně narušena, často dítě vůbec nemluví, pokud ano, není schopno konverzovat, často opakuje slova či věty. Chybí přátelské emoční reakce, pohledy do očí. Absentuje spontaneita a tvořivost při hře, dítě bývá někdy extrémně uzavřené do sebe, neprojevuje zájem o okolí, děti ani o dospělé, nemazlí se.*
- 3. Omezený, stereotypně se opakující repertoár zájmů a aktivit: dítě nesnáší změny, má specifickou přichylnost k neobvyklým předmětům, trvá na vykonávání zvláštních rutin při činnostech nefunkčního charakteru.“*

Autismus je členěn také na vysoce funkční, středně funkční a nízko funkční, a to v souvislosti s výskytem mentální retardace.

„Autismus dělíme na vysoce funkční, středně funkční a nízko funkční. Nejvíce je využíváno termínu vysoce funkční autismus (high functioning autismus, mezinárodní zkratka HFA), který označuje autistické jedince bez přítomnosti mentální retardace (tedy s IQ minimálně 70) a s existencí komunikativní řeči, tedy osoby s lehčí formou postižení. Středně funkční autismus zahrnuje jedince s lehkou nebo středně těžkou mentální retardací, kde je již více patrné narušení komunikativní řeči a v klinickém obraze přibývá stereotypií. Nízko funkční autismus je popisován u nejvíce mentálně retardovaných dětí (těžká a hluboká MR), které nemají rozvinutou použitelnou řeč, velmi málo navazují jakýkoli kontakt a v symptomatice převládají stereotypní, repetitivní příznaky.“ (Adamus, 2016, s. 7-8).

Podle MKN 10 je porucha členěna:

Dětský autismus (F84.0)

Jeho symptomatika je různorodá, má také různé stupně závažnosti, může být spojený s mentální retardací. „*Tvoří základ poruch autistického spektra, stupeň závažnosti poruchy bývá různý, od mírné formy až po těžkou; problémy se musí projevit v každé části diagnostické triády.*“ (Adamus, 2016, s. 7)

Atypický autismus (F 84.1)

Podle Pálové, 2011, s. 30 „*atypický autismus nemá stanoveny své hranice odlišnosti od jiných pervazivních vývojových poruch.*“ Atypičnost je podle autorů determinována faktem, že nejsou naplněna všechna diagnostická kritéria jako tomu je u dětského autismu. „*Pro ujasnění, jedná se tedy o takovou poruchu autistického spektra, která může zahrnovat veškeré symptomy autistického spektra v různé míře, avšak nejsou zastoupeny všechny prvky triády, nebo není dodrženo jiné diagnostické měřítko pro ostatní poruchy dle MKN-10.*“ (Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014, s. 183)

Aspergerův syndrom (F 84.5)

Žáci s Aspergerovým syndromem se od jiných typů poruch autistického spektra odlišují tím, že není zcela zasažena oblast mentálního vývoje. „*Základním znakem je egocentrismus a těžké postižení v recipročních sociálních interakcích.*“ (Adamus, 2012, s. 8.)

„*Jedinci s Aspergerovým syndromem mívají intelekt v oblasti normy až vysokého nadprůměru, čímž se od ostatních jedinců s pervazivními vývojovými poruchami liší.*“ (Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014, s. 186)

Schopler, Reichler, Lansing 2011, s. 17 shledává o dětech s autismem: „*Takové děti mohou tedy trpět všemi stupni mozkového poškození a mentální retardace. Mohou mít epilepsii, mohou mít některé formy cerebrálních ochrnutí, poruchy řeči, metabolické anomálie i ostatní těžká poškození z dětství.*“

Pálová, 2011, s. 31: o Aspergerově syndromu uvádí „je mírnější formou autismu, ale přesto má svá specifika i problémy, které mohou být stejně závažné.“ Jedinci s Aspergerovým syndromem vykazují široké spektrum zvláštností, které determinují jejich komunikaci s okolím a vyžadují podporu okolí včetně speciální pedagogické podpory.

Narušená komunikační schopnost (NKS)

Úroveň komunikační schopnosti charakterizuje jedince, je zdrojem možností poznání. Co je ještě normální a co již ne, je velice nesnadné charakterizovat. V některých případech je narušení však zřejmé. „Definovat narušenou komunikační schopnost je samo o sobě dosti nesnadné. Velmi komplikované je vymezení normality, tzn. určení, kdy se jedná o normu a kdy již o narušení.“ (Pipeková, 2010, s.121)

„Specificky narušený vývoj řeči neboli vývojová dysfázie představuje jednu z nejkomplicovanějších forem narušené komunikační schopnosti nejen z hlediska širokého spektra obtíží, ale i složitého terminologického a diagnostického vymezení.“ (Bočková, 2018, s. 9) Podle míry narušení komunikační schopnosti je třeba nastavit míru speciálních vzdělávacích potřeb.

Zrakové vady a postižení

Mezi zdravotní postižení patří také zrakové vady. Podle míry postižení je zasažena celá osobnost člověka. Míra postižení a jeho kompenzace určuje možnosti vzdělávání.

„Zrakové postižení znamená zpravidla pro jedince s postižením, že jeho schopnost přijímat vizuální informace je omezena, ztížena. U nevidomých osob, tj. s nejtěžší formou zrakového postižení, je tato schopnost úplně vyloučena. Zraková vada ovlivňuje celou osobnost jedince a jeho psychický vývoj. Její vliv je komplexní.“ Pipeková, 2010, s. 254.

Zrakové postižení se posuzuje podle úrovně zrakových funkcí, tedy jak tyto žáka limitují. Pipeková, 2010, s. 254: „projevy při vyučování – následující symptomy nemusí znamenat potíže se zrakem, ale vyučovací problémy: špatná koncentrace po delší časový úsek, zvláště při činnostech předváděných učitelem nebo prováděných na druhé straně třídy,

problémy při úkolech zaměřených na koordinaci oko-ruka; chyby při čtení a psaní, zaměňování písmen, jejich vynechávání, nezvyklé mezery mezi písmeny nebo slovy, malé, svažující se písmo; písmena jsou neforemná, často psaná špatným postupem; při čtení žák zaměňuje určitá písmena, jako je např. m za n apod., problémy s čtením z tabule a správným opisem, rozdíl v porozumění napsaného a čteného, pomalé čtení a používání prstu pro udržení čteného řádku; při činnostech vyžadujících zavřené oči se může objevit neklid nebo nezáměr.“ Žák se zrakovým postižením je žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Sluchové vady a postižení

Sluchové vady a postižení zasahují celou osobnost člověka. Adaptabilita jedince je ovlivněna místem a obdobím vzniku postižení a stupněm postižení.

„Kritéria dělení sluchových vad jsou mnohočetná, čemuž odpovídá bezpočet různých klasifikací. Pro vymezení jednotlivých skupin sluchového postižení nám slouží různá hlediska:

- *místo vzniku postižení,*
- *období vzniku postižení,*
- *stupeň postižení.“ (Pipeková, 2010, s. 144)*

Bytešníková, Horáková, Klenková, 2007, s. 84 *„Označení sluchově postižení se týká velmi nehomogenní skupiny osob, která je diverzifikována především stupněm a druhem sluchového postižení. Termín zahrnuje tyto základní kategorie osob: neslyšící, nedoslýchaví a ohluchlí.“* Jak je tomu ve vzdělávání uvádí také Bytešníková, Horáková, Klenková, 2007, s. 84 *„Z hlediska pedagogického se tato problematika vymezuje v podobě narušení vztahů sluchově postiženého člověka s okolním prostředím a jeho možnostmi komunikačních kompetencí v závislosti na preferovaném komunikačním systému.“* Toto narušení významně ovlivňuje možnosti vzdělávání jedince a vyžaduje speciální vzdělávací přístup.

Tělesná postižení a jiná tělesná znevýhodnění

Tělesná postižení a znevýhodnění jsou často i vizuálně zřejmé. Zasahují tedy jak fyzickou část jedince, tak se dotýkají jeho psychické složky, neboť z fyzického omezení souvisí s dalšími oblastmi. Zikl, 2011, s. 9 uvádí: „*Základním charakteristickým znakem tělesného postižení je omezení hybnosti jedince.*“ Problematika tělesných postižení a poruch je velice široká oblast. Fyzické znevýhodnění ovlivňuje možnosti vzdělávání jedinců a vyžaduje základní znalosti pedagogů o projevech postižení a poruch.

Mezi tato znevýhodnění dle Slowíka, 2007 patří: dětská mozková obrna (DMO), epilepsie a další vady, poruchy, následky úrazů a nemoci aj.

Zikl, 2011, s. 15 uvádí „*Skupina dětí s tělesným nebo kombinovaným postižením je značně heterogenní a poruchy hybnosti mohou mít velmi různorodé příčiny, symptomy a prognózu a také zásadně odlišnou terapii (a zátěž z ní vyplývající). Alespoň základní znalost o onemocnění dítěte je pro všechny pečující osoby nezbytná, a tedy i učitel by měl elementární znalost mít.*“

S tělesným postižením úzce souvisí motorické schopnosti. O motorice hovoří Pipeková, 2010. 73: „*Souvisí s rozvojem řeči, myšlení a lateralitou. Hrubá motorika je tvořena pohyby celého těla, včetně lokomoce a pohybů velkých svalových skupin. Jemná motorika je chápána jako motorika ruky a pohyby malých svalových skupin. Diagnostika motoriky představuje ve speciální pedagogice důležitou oblast vzhledem ke stanovení její vývojové úrovně u jedinců s postižením, což mimo jiné souvisí a ovlivňuje i profesionální orientaci a přípravu na výkon povolání.*“ Motorické a jiné schopnosti lze rozvíjet podle doporučení SPC. Jedinci patří ke skupině, která má speciální vzdělávací potřeby.

Kombinované postižení

Kombinované postižení (též kombinované vady, vícečetné postižení, souběžné postižení více vadami) je postižení, kdy se u jednoho jedince vyskytují dva nebo více druhů postižení. Zikl, 2011, s.9 se zabývá postižením tělesným i kombinovaným, zmiňuje: „*Obě tato postižení mohou být buď vrozená nebo mohou vzniknout v důsledku jiného onemocnění či úrazu. Jedná se buď primárně o postižení pohybového aparátu*

(např. chybějící končetina nebo Perthesova choroba), ale často jde o onemocnění neurologické, jehož symptomem je porucha hybnosti /např. dětská mozková obrna nebo degenerativní onemocnění nervového systému).“ Slowík, 2007 zmiňuje: že není vyloučena prakticky žádná kombinace vad. Často se jedná o kombinaci tělesného postižení a mentální retardace. *„Mentální postižení se vyskytuje společně s tělesným handicapem nejčastěji u dětské mozkové obrny (DMO)“* (Slowík, 2007, s. 147) Speciální vzdělávací přístup je determinován kombinací vad.

1.2 Praktická škola dvouletá

Obor Praktická škola dvouletá 78-62-C/02 je obor, který je zřizován při odborných učilištích, středních odborných školách jako obor typu „C“ .

Charakteristiku vzdělávání upravuje Rámcový vzdělávací program: obor praktická škola dvouletá dává možnost získat střední vzdělání žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy. (RVP PRŠ2)

Rámcový vzdělávací plán pro tento obor mimo jiné:

- umožňuje uplatňování speciálně pedagogických metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání a míru podpůrných opatření, s jejich pomocí mohou žáci dosahovat výsledků, které odpovídají jejich maximálním možnostem,
- umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků s mentálním postižením a souběžným dalším zdravotním postižením. (RVP PRŠ2)

(Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVP_PRS_-II.pdf)

Obor Praktická škola dvouletá schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 9. prosince 2004, s č. j. 32 090/2004 s platností od 1. září 2005 počínaje 1. ročníkem.

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/ucebni-dokumenty-studijniho-oboru-78-62-c-002-prakticka-skola-dvouleta-k-1-9-2005>)

Praktická škola je určena žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, plynoucími ze snížené úrovně rozumových schopností, případně žákům s více vadami, kteří ukončili povinnou školní docházku v základní škole praktické, v základní škole, v nižším než devátém ročníku základní školy a v odůvodněných případech v devátém ročníku základní školy.

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/ucebni-dokumenty-studijniho-oboru-78-62-c-002-prakticka-skola-dvouleta-k-1-9-2005>)

Bendová, Zíkl, 2011 uvádí k problematice: „Je určena žákům se středně těžkým mentálním postižením nebo postižením lehkým, ale v kombinaci s postižením jiným. Cílem vzdělávání dvouleté praktické školy je rozšíření všeobecného vzdělání, získání základních pracovních návyků a dovedností a příprava na vykonávání jednoduchých pracovních činností (RVP pro obor vzdělání praktická škola dvouletá).“

Rámcový vzdělávací program (RVP) umožňuje Praktickým školám zvolit si a předložit ke schválení různé odborné výukové předměty. (dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/ucebni-dokumenty-studijniho-oboru-78-62-c-002-prakticka-skola-dvouleta-k-1-9-2005>)

1.3 Didaktické prostředky ve vyučování v souvislosti s činnostní výukou

RVP PRŠ 2 umožňuje vzdělávání pomocí různých forem a prostředků (RVP PRŠ2). Mezi zmiňované prostředky patří didaktické prostředky, jejichž využívání lze aplikovat činnostní formou výuky.

„Základní formou činnostní výuky jsou individuální činnosti všech žáků, tzv. individuálně – kolektivní výuka. Ta je rozvíjena obzvláště prací ve dvojicích a skupinovou prací žáků. Každá činnost má přesně daný didaktický cíl. Činnosti vykonávají všichni žáci zároveň. Pracují přitom s tvořivými učebnicemi, pracovními sešity a didaktickými pomůckami připravenými zvláště pro činnostní učení.“ (Rosecká, 2006, s. 12)

„Pro dítě je každá minuta cenná, neboť neustále přechází z nižší úrovně na vyšší. Díky tomuto neustálému růstu ho fascinuje vše, co přispívá k jeho rozvoji, a nicotné činnosti ho jednoduše nezajímají.“ (Montessoriová 2012, s.104) Didaktickými prostředky lze dítě zaujmout, vtáhnout do aktivity, přispívat k jeho rozvoji.

Rosecká, 2006. s. 13: „*Díky práci s pomůckami jsou při činnostním učení žáci v podstatě neustále myslí přítomni. Učí se naslouchat, uvažovat, vyjadřovat se, komunikovat, vyhledávat a třídit informace, samostatně řešit problémy, zodpovědně se rozhodovat.*“

„*Manipulací s pomůckami si dobře osvojují i základní pracovní návyky.*“ (Rosecká, 2006, s. 13) Tyto skutečnosti potvrzují potřebnost předkládání vhodných didaktických pomůcek žákům se SVP, ideálně formou činnostního učení.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Metodologická východiska

2.1.1 Stanovení cíle

Pro tuto závěrečnou diplomovou práci jsem stanovila následující cíl:

Vytvořit soubor didaktických pomůcek pro žáky praktické školy dvouleté, které lze využít v teoretické i praktické výuce předmětů Šití a Práce s materiály a tento soubor v konkrétních výukových situacích se žáky ověřit.

2.1.2 Výzkumné otázky

Stanovila jsem hlavní výzkumnou otázku a čtyři podotázky.

Hlavní výzkumná otázka

- Podařilo se vytvořit a v konkrétních výukových situacích ověřit soubor didaktických pomůcek, které lze využít v teoretické i praktické výuce pro vzdělávání žáků se SVP v předmětech Šití a Práci s materiály?

Podotázky:

1. Jak a jaké didaktické pomůcky vytvořit?
2. Jaké poznatky přineslo jejich ověřování v konkrétních výukových situacích se žáky z pohledu pedagoga?
3. Jaké poznatky přineslo jejich ověřování v konkrétních výukových situacích z pohledu samotných žáků?
4. Jsou vytvořené a ověřené didaktické pomůcky pro předměty Šití a Práce s materiály vhodným a přínosným a modifikovatelným didaktickým materiálem pro žáky se SVP?

2.1.3 Metody

Byly využity následující metody:

1. Depistáž – v prvotní fázi jsem zvolila tuto metodu, tedy akční zjišťování specifických potřeb žáků na základě vyhledání klíčových informací v Doporučení ŠPZ.
2. Pozorování – tuto metodu, tedy sledování žáků při určitých činnostech, jsem využívala jak v prvotní fázi paralelně s depistáží, tak v dalších fázích tvorby pomůcek a dále pak především při samotném ověřování pomůcek.
3. Rozhovor – metodu rozhovoru, tedy komunikaci, formulování názorů na určité téma, jsem využila opakovaně a s každým žákem individuálně.
4. Akční výzkum - tuto metodu s fází akce, vyhodnocení a reflexe, jsem využila při ověřování vytvořených didaktických pomůcek.

2.1.4 Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou všichni žáci 1. a 2. ročníku Praktické školy dvouleté v Liberci, kteří se v době tvorby didaktických pomůcek a ověřování za pomoci výše uvedených metod včetně akčního výzkumu v tomto oboru vzdělávali.

2.2 Praktická škola dvouletá na Střední odborné škole Liberec

2.2.1 Charakteristika oboru vzdělání

Tento obor se zaměřuje na žáky s různou mírou zdravotního postižení a sociálního znevýhodnění. Umožňuje získat střední vzdělání i žákům se středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Cílem přípravy je umožnit žákům doplnění a rozšíření teoretického i praktického vzdělání dosaženého v průběhu povinné školní docházky a poskytnout jim základy odborného vzdělání a manuálních dovedností v péči o rodinu a vedení domácnosti. Žáci zde získávají základní dovednosti a návyky pro výkon jednoduchých činností v oblastech praktického života. (dostupné z: https://sosliberec.cz/images/dokumenty/SVP/PS_dvouleta.pdf)

Je ukončený závěrečnou zkouškou a vysvědčením o závěrečné zkoušce. (dostupné z: <https://sosliberec.cz/pro-uchazece/obory/prakticka-skola-dvouleta>)

Obor je vyučován podle RVP Praktická škola dvouletá 78-62-C/02 (dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/ucebni-dokumenty-studijniho-oboru-78-62-c-002-prakticka-skola-dvouleta-k-1-9-2005>)

Obor PŠ dv. si klade za cíl připravit žáky, kteří by v běžných středních školách neměli rovné podmínky a možnosti naplňování jejich SVP právě pro své handicap, v co největší možné míře na osobní, rodinný a ideálně i profesní život. Škola disponuje prostředky, které se podílí na vytváření psychosociálních podmínek pro rozvoj osobností žáků. Vzdělávání je organizováno tak, aby byly respektovány především individuální psychické a fyzické potřeby a možnosti jednotlivých žáků, samozřejmě také s ohledem na vzájemnou interakci žáků a proveditelnost samotných vzdělávacích aktivit. Vzdělávání co nejvíce propojované se skutečným životem je pro žáky velice přínosné. Žáci získávají návyky a dovednosti využitelné v praktickém životě.

2.2.2 Vymezení předmětů Šití a Práce s materiály

Odborné předměty Šití a Práce s materiály.

Předměty Šití a Práce s materiály – časová dotace

Předmět:	Forma vzdělávání	1. ročník	2. ročník
Šití	Teoretická výuka	1 hod./týden	1 hod./týden
	Praktické cvičení	2 hod./týden	2 hod./týden
Práce s materiály	Teoretická výuka	1 hod./týden	1 hod./týden
	Praktické cvičení	2 hod./týden	2 hod./týden

Tab. 1 Rozdělení a časová dotace Š a PM

Předměty Šití a Práce s materiály se dělí na teoretickou a praktickou část, tedy praktická cvičení. Vzhledem ke speciálním vzdělávacím potřebám žáků jsou žáci na praktická cvičení obvykle děleni do skupin a dbá se na individuální přístup.

Obsahy předmětů Šití a Práce s materiály jsou vymezeny tematickými plány, které jsou zpracovávány na základě aktuálně platného ŠVP pro PŠ dv. SOŠ Liberec. (Dostupné z: <https://sosliberec.cz/studium/skolni-vzdelavaci-program>)

Závazným východiskem pro zpracovávání Školského vzdělávacího plánu je Rámcový vzdělávací plán (RVP) viz výše. Obor Praktická škola dvouletá na SOŠ Liberec je v současnosti vyučován podle Školního vzdělávacího plánu (ŠVP) s platností od 1. 9. 2021.

Šití

Tento předmět poskytuje základní znalosti a dovednosti z oblasti šití, respektive ručního a strojového šití, oblasti odívání a oblasti údržba oděvů a prádla a drobných oprav a úprav oděvů a prádla.

Předmět má teoretickou část s dotací jedné vyučovací hodiny týdně a praktickou část s dotací dvě vyučovací hodiny týdně.

Oblasti v tematickém plánu pro žáky 1. ročníku jsou:

- Bezpečnost práce – bezpečnost a ochrana zdraví při ručním šití, při práci se žehličkou atp. Osobní hygiena při práci.
- Pracovní pomůcky (kreslicí, stříhací, šicí, žehlicí) a jejich správné používání. Správné sezení při práci.
- Ruční šití – základní pojmy pro ruční šití, správné zacházení s jehlou, návlek, tvorba stehu a zhotovování jednoduchých výrobků.
- Druhy základních ručních stehů – pomocné, spojovací, obšívací, ozdobné. Návlek a využití ručních stehů, drobné opravy oděvů a prádla, přišívání knoflíků a poutek, šití jednoduchých výrobků, vyšívání motivů – pracovní postupy.
- Základní rozdělení oděvů – rozdělení a třídění podle pohlaví a věku (dětské, dámské, pánské), podle využití (občanský, pracovní, ochranný, sportovní, společenský, stejnokroj a kroj), význam oděvu a hygiena oděvu a drobné opravy.
- Rozdělení prádla (osobní, hygienické, ložní, stolní) – rozdělení a třídění, význam a hygiena prádla a drobné opravy.
- Šicí stroj – základy bezpečnosti, základy obsluhy, základní údržba, základní pojmy, šití bez návleku, šití rovným stehem, šití entlovacím stehem, zapošívání, postupy při šití, šití vzorníků, zhotovování jednoduchých výrobků – pracovní postupy.

Oblasti v tematickém plánu pro žáky 2. ročníku jsou:

- Bezpečnost práce – bezpečnost a hygiena při práci a ochrana zdraví při ručním i strojovém šití, při práci se žehličkou.
- Pracovní pomůcky a jejich správné používání, správné sezení při práci, využití pomůcek při zhotovování jednoduchých výrobků.
- Ruční šití jednoduchých výrobků z plsti – druhy stehů a jejich využití – pracovní postupy.

- Ruční vyšívání ozdobnými stehy – předloha, fantazie, využití stehů – pracovní postupy.
- Šicí stroj – bezpečnost a základní obsluha stroje, základní pojmy a základní údržba stroje.
- Šití jednoduchých výrobků z látky – využití ručních stehů nebo strojového šití – pracovní postupy.
- Textilie – určování rubu a líce, základy pokládání základního stříhu/šablony na materiál a základy střihání, správné střihání, ušití a dokončení výrobků.
- Drobné opravy a úpravy oděvů.
- Měření postavy, určování velikostí – základní údaje.

Práce s materiály

Předmět poskytuje základní znalosti a dovednosti z oblasti práce s materiály - výroby jednoduchých dekorací a užitkových předmětů.

Oblasti v tematickém plánu pro žáky 1. ročníku jsou:

- Bezpečnost a ochrana zdraví a hygiena při práci s materiály.
- Přírodní vlákna - rozdělení na živočišná (vlna, hedvábí) a rostlinná (bavlna, len) – způsob získávání vláken, využití vláken - textilií, vlastnosti, údržba textilií. Mokrý a suchý plstění vlny. Malování na hedvábí různými technikami, fixování barev. Výrobky z provázků a plošných textilií z bavlny a lnu.
- Přírodniny – možnosti uchování a využití, tvoření dekorací.
- Základy práce s modelovacími hmotami – pracovní postupy výroby domácí modelíny, slanečného těsta a pracovní postupy výrobků z různých hmot.
- Textilní materiály – využití různých materiálů.
- Základy environmentální výchovy – výroba a využití ručního papíru, práce s papírovou hmotou – kašírování, bezpečnost a ochrana zdraví a hygiena při práci, pracovní postupy při hotovení ručního papíru a kašírovaných výrobků a využití hotových výrobků. Recyklace materiálů – bezpečnost a ochrana zdraví a hygiena při práci, možnosti využití dostupných materiálů, pracovní postupy.

Oblasti v tematickém plánu pro žáky 2. ročníku jsou:

- Bezpečnost a hygiena při práci.
- Textilní materiály – rozdělení a využití vláken – bavlna, len, hedvábí, vlna a výrobky z nich, pracovní postupy vlastních výrobků, údržba textilií.
- Pravidelné ošetřování oděvů a prádla, praní tkanin před šitím – třídění, obsluha automatické pračky, bezpečnost při obsluze pračky, sušení a žehlení.
- Textilní barvy – bezpečnost a hygiena při práci – možnosti práce s textilními barvami, práce se šablonou, případně výroba vlastní šablony a malba na textil, fixace obrázků zažehlením přes pečící papír, pracovní postupy. Batika – bezpečnost a hygiena, druhy batiky, např. vyvazovaná, sypaná, vosková, obrácená batika savem, aj. , pracovní postupy, fixace a údržba batikovaného textilu.
- Sklo a porcelán – využití skleněných a porcelánových předmětů pro zhotovování výrobků podle vlastní předloh nebo vlastní fantazie, např.: malbou na sklo a porcelán, ubrouskovou metodou, seznámení se s technikami, hygienou a bezpečností, pracovními postupy.
- Dřevo – využití pro zhotovování vlastních výrobků podle předloh anebo vlastní fantazie, např.: vypalování do dřeva zvolených a předkreslených motivů elektrickou hobby pájkou, ubrousková technika, zatloukání hřebíčků podle předkresleného tvaru a tvorba nitěných obrázků, seznámení se s technikami, hygienou a bezpečností, pracovními postupy.
- Základy technik práce s přízí – seznámení se s technikami pro použití přízí, například: kroucená šňůrka, zapletený copánek, práce na pletacím mlýnu, pletací špulce, aj. a možnostmi dalšího využití pleteniny, postupy zhotovování jednoduchých výrobků, bezpečnost a hygiena při práci.
- Tkaní – techniky tkaní např.: na rámečcích, na kartonu, na hrábích aj., bezpečnost a hygiena při práci, jednoduché výrobky podle pracovních postupů, další využití utkaných výrobků.

2.2.3 Profil žáků Praktické školy dvouleté

V Praktické škole dvouleté SOŠ Liberec se vzdělávají žáci a žákyně s velmi odlišnými speciálními potřebami vyplývajícími z jejich zdravotního, respektive i psychického stavu. Škola na každého jedince obdrží dokument zvaný Doporučení školského poradenského zařízení (dále DŠPZ) pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Tímto dokumentem jsou pedagogové mimo jiné seznámeni s převažujícím stupněm pedagogické podpory, která je žáku přiznána, a s poznatky a závěry vyplývajícími z kontinuálního a aktuálního šetření a posouzení jedince poradenským zařízením, které jsou podstatné pro vzdělávání ve školském zařízení. V kolonce podpůrných opatření pak pedagogové naleznou konkrétní metody doporučené pro vzdělávání daného žáka.

Doporučení obsahuje informace, z nichž pedagog musí vycházet. Vyplývající poznatky upravuje pro toho konkrétního žáka podle svých dlouhodobých kontinuálních pozorování žáka při vzdělávání a výchově v přirozeném prostředí třídy.

Následující část obsahuje informace vyplývající z depistáže Doporučení ŠPZ (kráceno s ohledem na téma této DP) a vlastního pozorování.

V profilu žáků uvádím, zda se jedná o dívku či chlapce, dále již o všech respondentech píší z důvodu praktičnosti a anonymizace pouze v mužském rodě.

Profil žáků třídy A

Třída je složena ze tří dívek a tří chlapců, věkem mezi 18 a 24 let včetně. Jeden žák již úspěšně absolvoval obor Praktická škola jednoletá, jeden žák byl přeřazen v rámci školy z těžšího oboru na PŠ dv., kde je předpoklad větší úspěšnosti při vzdělávání. Celkově jde o velice klidnou třídu, kde jednotliví členové dávají pozor, ale to vůbec neznamená, že by i rozuměli, co se říká. Většinu žáků slova mívají, pomocí otázek pedagog brzy zjistí, zda žáci rozumějí terminologii, složitějším větám, delšímu povídání. Většinou neudrží ani pozornost, pokud není slovo podpořeno jinou formou, tedy např.: obrázky, napsanými slovy, tabulkami, hmatatelnými pomůckami atp. Žáci jsou zvyklí i z předchozího studia na různé druhy pomůcek, zejména v matematice, českém jazyce atd., proto je nezbytností

používat v hodinách pomůcky, které jsou vzhledem k probíraným tématům a vzhledem k znevýhodněním žáků optimální. Nelze použít všechny pomůcky plošně pro všechny žáky, neboť je jejich míra znevýhodnění (zrakové limity, možnost manipulace, pochopení, úroveň čtení...) různá. V rámci ověřování pomůcek jsem v drtivé většině případů ověřovala pomůcky se všemi přítomnými žáky.

Žák A1 – Výrazná symptomatika – **dětský autismus, porucha funkční komunikace, středně těžké mentální postižení**. Chlapec je schopen velice dobře spolupracovat, pokud je mu dobře vysvětlen úkol, pokyn, je průběžně ověřováno porozumění. Komunikovat je schopen pouze s podporou pedagoga. Chlapce má rád práci s pracovními listy a pomůckami, protože se cítí úspěšný. Chlapec bude pravděpodobně pracovat v některé chráněné dílně, a proto má pro něj velký smysl učit ho pracovním postupům, zásadám práce atp.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- využití názornosti ve výuce
- respektovat individuální pracovní tempo a potřeby krátkého odpočinku mezi činnostmi,
- využívání jasných krátkých sdělení (verbální i neverbální komunikace), kontrola porozumění zadanému úkolu, pracovat na funkční komunikace – ověřovat porozumění,
- , praktické využití znalostí chlapce.

Žák A2 – **vady řeči, středně těžké mentální postižení**. Chlapec je klidný, poměrně pozorný, extrémně pomalý až nutkavě pečlivý. Sám netrvá na dokončení úkolu, ale je mu ponechán dostatečný prostor, aby mohl úkoly zvládat anebo vypracovává pouze určenou část, aby na chlapce nebyl vyvíjen tlak, který ho stresuje a není pro něj přínosem. Žák je schopen pod vedením využívat pomůcky, je schopen přiměřené komunikace. I tento žák by mohl v budoucnu pracovat na některém tzv. chráněném místě anebo v chráněné dílně.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- využívat maximálně názorného učení a upřednostnit praktičnost.

Žák A3 – lehké mentální postižení, souběžné postižení více vadami. Chlapec se v hodinách Š a PM projevuje velice svérázně, což vyplývá z jeho poruchy. S podporou pedagoga pracuje pečlivě, ale pro velkou unavitelnost ne vytrvale, je třeba častější změny činnosti a vřazení i chvilky relaxace, odpočinku. Chlapec má zkušenost z chráněné dílny.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- respektovat, ale posilovat samostatnost,
- individualizovat výuku,
- vřazovat názor.

Žákyně A 4 – středně těžké mentální postižení, souběžné postižení více vadami, těžké sluchové postižení. Dívka má velkou bariéru v možnosti vzdělávání, neboť neumí číst. V porozumění je potřeba dívce pomáhat obrázky, fotopostupy, skutečnými předměty a názornými předměty. Při práci je šikovná, pokud dobře porozumí pokynu, dílčímu kroku pracovního postupu. Dívka bude pravděpodobně pracovat v chráněné dílně.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- názorné pomůcky a multisenzoriální přístup,
- v případě potřeby využívat gesta, obrázky.

Žákyně A 5 – středně těžké mentální postižení, těžké tělesné postižení, souběžné postižení více vadami. Dívka pracuje s fyzickou dopomocí pedagoga anebo asistenta. Čte funkčně, hlas je však roztřesený, méně srozumitelný, stejně tak písmo a celkově

grafický projev je omezen handicapem dívky. V činnostech je také velké omezení, činnosti jsou individualizovány a je oceňována i dílčí práce.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- názornost, fyzická dopomoc při manipulacích,
- různé typy manipulačních pomůcek.

Žákyně A 6 – lehké mentální postižení, souběžné postižení více vadami. Dívka z nízkého sociokulturního prostředí, v rámci třídy velmi šikovná, aktivní. Problémem je nízká docházka do školy, z části ze zdravotních důvodů.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- názorné výukové materiály,
- znatelné úpravy v metodách práce, v organizaci a průběhu, vzdělávání.

Profil žáků třídy B

Třída je složena ze tří dívek a sedmi chlapců, věkem od 17 do 23 let včetně. Z tohoto počtu pět osob již absolvovalo jiný dvouletý obor a v jednom případě i pětiletý obor na naší nebo jiné škole zřízené podle paragrafu 16, odst. 9 Sb. ŠZ. Zbývajících pět žáků přichází z praktických a speciálních základních škol. Ačkoli profil žáků z hlediska jejich potřeby podpory je velice rozdílný, od počátku tvoří poměrně respektující a klidný kolektiv. I pro tento kolektiv platí, že nelze všechny pomůcky používat bez rozmyslu naprosto pro všechny žáky. Rozdílnost mezi žáky se jeví především v tempu jejich práce, ve schopnosti čtení s porozuměním, v motivaci, ve schopnosti udržet pozornost a v míře jejich unavitelnosti, dále jsou žáci na různé úrovni znalostní a jsou vybaveni jinou mírou schopnosti rozvíjet se v jemné i hrubé motorice.

Text vyplývající z Doporučení ŠPZ je krácen s ohledem na téma této DP a citlivé údaje žáků.

Žák B1 – mírné zrakové postižení, těžké tělesné postižení. Chlapec pozorný, velice snadno ale unavitelný, v úkonech spojených s motorikou je ve výuce extrémně pomalý, ale pečlivý. V rámci třídy je schopen dobře komunikovat, ale nemá o komunikaci moc zájem. Převažují osobnostní rysy uzavřenosti.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- výbavnost pojmů, učiva podpořit názorem.

Žákyně B 2 – lehké mentální postižení, kombinované postižení - SVP vyplývající z jiných okolností (deficit jemné motoriky a vizuoprostorových schopností). Dívka klidná, milá, projevuje velkou snahu, chce vyhovět a splnit požadavky, často si neví rady, ale o pomoc si neřekne, dál se snaží, byť chybně; potřebuje stálou oporu a pomoc pedagoga anebo opory v podobě výukových pomůcek.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- učivo zvládnuté s pomocí názorných pomůcek považovat za zvládnuté,
- individualizace dle možností, které limituje kombinace znevýhodnění.

Žák B 3 – lehké mentální postižení, středně těžké tělesné postižení, souběžné postižení více vadami. Chlapec velmi pozorný, je schopen se sám i zeptat, pokud nerozumí, potřebuje se ujistovat o správnosti postupů, využívat oporu v podobě pracovních postupů a pomůcek. V praktické činnosti je nejistý, bojí se, přesto se snaží podle pokynu zhotovovat výrobek anebo jeho část.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- maximalizovat názornou výuku, využívat přehledů učiva, tabulek, podpůrných pomůcek.

Žák B 4 – dětský autismus, lehké mentální postižení, souběžné postižení více vadami. Chlapec, který se oproti očekávání rodiny dobře zadaptoval a dobře spolupracuje s pedagogy, je vidět velký posun v samostatnosti a také trpělivosti při praktických činnostech, přestože často potřebuje velkou pomoc pedagoga. Velmi dobré rodinné zázemí s dlouhodobým vedením a podporou ze strany rodičů.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- názornost – znalosti přiblížit praktickými ukázkami, podpořit obrázky atp.

Žák B 5 – lehké mentální postižení, souběžné postižení více vadami, středně těžké tělesné postižení. Chlapec, kterého je potřeba velice motivovat především k jakýmkoliv manuálním činnostem, dopomáhat mu a učit jej využívat adekvátní pomůcky. I přes velký handicap je schopen manuálních činností, a i v rodině je veden k velké samostatnosti.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- maximální podpora samostatnosti a jemně motorických praktických činností,
- činnosti modifikovat vzhledem k limitům motoriky.

Žákyně B 6 – středně těžké tělesné postižení, středně těžké mentální postižení, souběžné postižení více vadami. Dívka s velkou trpělivostí, vytrvalostí, pečlivostí a skromností i přes výrazný handicap v jemné i hrubé motorice a celkově v lokomoci. Dobré rodinné zázemí s podporou k samostatnosti dívky pro budoucí osobní život.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- používání názorných pomůcek (napříč všemi předměty),
- v některých manuálních (jemně motorických) činnostech bude dívka limitována zdravotním znevýhodněním, bude třeba poskytnout fyzickou pomoc.

Žákyně B 7 – poruchy autistického spektra, souběžné postižení více vadami, těžké vady řeči. Dívka poměrně samostatná, šikovná, špatně se adaptující na změny a s bloky v komunikaci vyplývající z její poruchy. Předměty Š a PM jsou jejím koníčkem, některými činnostmi se zabývá i ve svém volném čase. Tato dívka bude v budoucnosti zřejmě pracovat v chráněné dílně zaměřené na šití a jiné rukodělné práce.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- ve všech předmětech by mělo převažovat užívání názoru, co nejvíce propojovat učivo s využitím mezipředmětových vazem i s ohledem na další využití v reálném životě,
- vytváření dovedností, orientace v konkrétní situaci, kde je vhodné dovednost využít atd.,
- předvádění a pozorování – sledování, pozorování, buď názorné nebo zprostředkované.

Žák B8 – souběžné postižení více vadami, středně těžké mentální postižení, těžké vady řeči. Chlapec je schopen samostatně využívat většinu pomůcek pro svůj prospěch, ke splnění úkolu či zapamatování si učiva. S využitím didaktických pomůcek je jeho zapojení, nadšení a aktivita výrazně vyšší. V budoucnosti by mohl docházet do chráněné dílny a vykonávat jednodušší činnosti, pokud mu budou vytvořeny vhodné podmínky.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- vizualizace výkladu (podpořit pochopení a zapamatování názorem),
- neúspěch vede k emočnímu strádání a zhroucení.

Žák B 9 – Lehké mentální postižení, dlouhodobé SVP vyplývající ze zdravotního stavu či jiných okolností. Chlapec musí být citlivě veden, podporován a motivován s ohledem na jeho nutkové projevy. Pedagog si musí být vědom výkyvů v chlapcově schopnosti v daný moment být psychicky přítomen, v jeho porozumění a možnostech skončit současnou a začít další požadovanou činnost.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- názorné výukové materiály

Žák B 10 – lehké mentální postižení, mírné zrakové postižení, souběžné postižení více vadami, těžké tělesné postižení. Chlapec se závažnými zdravotními problémy, jež limitují jeho docházku do školy a v současnosti i možnost se vzdělávat v domácím prostředí, chlapec hovorný, pečlivý i přes velké fyzické znevýhodnění a zdravotní potíže.

Z doporučení ŠPZ z hlediska využívání didaktických prostředků při vzdělávání:

- zvětšování materiálů,

- využívání názorných pomůcek ve výuce.

Jak vyplývá z profilu tříd, respektive z charakteristik jednotlivých žáků z hlediska potřeby poskytování podpůrných opatření a z mých několikaletých zkušeností, mnoho žáků, kteří se vzdělávají v oboru PŠ dv., má diagnostikovanou mentální retardaci, některou z forem autismu, tedy poruchu autistického spektra (dále PAS), často také narušenou komunikační schopnost anebo se jedná o žáka s tzv. kombinovaným postižením (tedy včetně tělesného handicapu).

Žáci jsou odlišní svými znevýhodněními a potřebami, ale především je vnímáme jako osobnosti s velmi výraznými osobnostními rysy. Všichni mají jedno společné, a to je potřeba individuálního přístupu a respektu k nim a taktéž všichni zmínění mají

obvykle velmi silnou potřebu pozitivní otevřené budoucnosti. A na nás pedagozích je, abychom jim na jejich cestě vzděláním poskytli co největší možnou podporu, která musí být velmi specifická právě vzhledem k těmto skutečnostem.

2.3 Výroba didaktických pomůcek

Je zřejmé, že jednou z věcí, kterou dokážeme žáky s různými SPP ve vzdělávání významně podpořit, je skutečnost, že pro žáky těžko uchopitelné slovo převedeme do pomůcky. Jak moc je toto potřebné, si uvědomujeme už při pročitání jednotlivých doporučení z poraden. V rámci této DP jsem uvedla nejčastější znevýhodnění žáků PŠ dv. Liberec, přičemž jsem čerpala z odborné literatury.

Pomůcky nestačí jen tvořit a žákům předkládat, smysl dostávají až tehdy, když jsou funkční. Funkční jsou jen tehdy, pokud žáka motivují a naplňují adekvátně jeho potřebu se vzdělávat. Při tvorbě pomůcek musíme vycházet také z témat, která se vyučují podle tematického plánu (zpracovaného podle ŠVP vycházejícího z RVP). Neméně důležité jsou postřehy získané při vzdělávání konkrétních žáků. Touto depistáží zjistíme, co by měla pomůcka splňovat.

Jakákoliv předchozí depistáž pomůže, ale vhodnost práce s pomůckou prokáže až ověření využití didaktické pomůcky v konkrétní výukové situaci. Mnoho záleží na umu pedagoga žáka kladně namotivovat, v hodinách vhodně práci s pomůckami vřazovat a umět flexibilně reagovat na případná úskalí, například zahlcení množstvím pomůcek a informací.

Pedagog musí myslet na to, že při práci s novou pomůckou je nutné obvykle počítat s větším časovým prostorem pro seznámení se s manipulací s pomůckou, s vyplývajícími úkoly atp. Po počátečních úskalích by však využívání pomůcek mělo být přirozenou součástí při učení se novým a upevňování již získaných znalostí a dovedností. Jelikož žáci se SVP mají obvykle velký problém především s dlouhodobou pamětí a známé učivo se tak stává stále novinkou, demonstrace a manipulace s pomůckami může nenásilně žáky

upamatovávat a vtahovat do jednotlivých témat, aniž by je pedagog zahlcoval svou opakovanou monotónní mluvou stále téhož učiva.

Drtivá většina žáků je vděčná za činnostní průběh hodiny, zvláště když i díky vytvořeným pomůckám mají šanci opakovaně zažívat úspěch. Zažívání úspěchu má často větší smysl pro rozvoj osobnosti mladého člověka a pro jeho otevřenou budoucnost než naučení se nějakému dílčímu poznatku.

Velkou výzvou pro pedagoga je při vzdělávání žáků se SVP různorodost schopností a dovedností žáků. Například téměř v každé třídě, která čítá jen několik žáků, najdeme celkem zdatného čtenáře a vedle něj žáka, kterému se nepodařilo naučit se funkčně číst. Tito žáci však často umí psát a někdy i číst písmena, především velká tiskací. Jsou to pro ně však jakési obrázky, které překreslí. Je tedy potřeba velké variability i v předkládání pomůcek a různá míra pomoci pedagoga, potažmo asistenta pedagoga.

Při tvorbě pomůcek jsem se opírala o teoretická východiska, specifika jednotlivých zdravotních postiženích, vad, poruch získaných studiem odborné literatury, o výsledky depistáže jednotlivých doporučení ze ŠPZ a o témata předmětů Š a P.

Pomůcky lze tvořit z dostupných materiálů, jak tím posilovat povědomí žáků o nenákladnosti, recyklaci, a přitom smysluplnosti pomůcek. Postupně jsem podle uvedeného klíče se zřetelem na aktuální potřeby žáků se SVP vytvořila soubor didaktických pomůcek, který jsem ověřovala v konkrétních výukových situacích.

2.4 Akční výzkum

2.4.1 Použité metody

Vzhledem k cílové otázce a poměrně malému výzkumnému vzorku, jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum a zvolila metodu akčního výzkumu. V rámci depistáže jsem vytyčila deset otázek pro rozhovor s žáky obou skupin a škálu odpovědí. Všechny zúčastněných respondentů jsem se ptala individuálně, vždy jsem jim nabídla škálu odpovědí a odpovědi jsem zaznamenala (přepsala) do tabulky.

Dále jsem vytvořila tři otázky pro krátký rozhovor a vytvořila tabulku pro zaznamenání (přepis) volný odpovědí žáků.

Rozhovor s deseti otázkami

Otázky pro 1. rozhovor s žáky (uzavřené otázky):

1. Líbí se Ti vzdělávat se (rozuměj učit se) v Praktické škole dvouleté?
2. Líbí se Ti v kolektivu Tvé třídy (rozuměj být a učit se spolužáky ve skupině)?
3. Baví Tě předmět Šití, když je jen teorie (rozuměj nic nevytváříš)?
4. Baví Tě předmět Šití cvičení (rozuměj, když šiješ atd.)?
5. Baví Tě předmět Práce s materiály, když je jen teorie (rozuměj nic nevytváříš)?
6. Baví Tě předmět Práce s materiály cvičení (rozuměj, když z různých materiálů něco vytváříš)?
7. Baví Tě více předmět Šití teorie, když můžeš využít nebo použít nějakou pomůcku (rozuměj kartičky k seřazení, práce s obrázky, vzorníky šití atd.)?
8. Myslíš, že když můžeš v předmětu Šití teorie využít nebo použít nějakou pomůcku, že si učivo více zapamatuješ?
9. Baví Tě více předmět Práce s materiály teorie, když můžeš využít nebo použít nějakou pomůcku (rozuměj kartičky k přiřazování, vzorky materiálů, pracovní postup atd.)?
10. Myslíš, že když můžeš v předmětu Práce s materiály využít nebo použít nějakou pomůcku, že si učivo více zapamatuješ?

Škála odpovědí:

Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
-----	-----------	-------	----------	----

Tab. č. 2 Škála – rozhovor o 10 otázkách

Tabulka pro zaznamenání (přepis) odpovědí žáků:

Otázka číslo	Škála odpovědí				
1	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
2	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
3	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
4	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
5	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
6	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
7	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
8	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
9	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
10	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne

Tab. č. 3 – rozhovor o 10 otázkách

Otázky pro krátký rozhovor s jednotlivými žáky:

1. Myslíš si, že Ti jde učení v předmětu Šití lépe, když můžeš využívat pomůcky?
2. Myslíš si, že Ti jde učení v předmětu Práce s materiály lépe, když můžeš využívat pomůcky?
3. Chtěl/a bys něco zlepšit, případně co?

Arch pro zaznamenání odpovědí

Rozhovor – respondent:	
Otázka:	Odpověď:
1.	
2.	
3.	

Tab. č. 4 Arch – rozhovor o 3 otázkách

Pozorování

Pro posuzování práce s pomůckou jsem vytvořila jednoduchou bodovou škálu 0 až 7 bodů. Hodnota 0 vyjadřuje, že pomůcka není pro daného žáka adekvátní.

Současně jsem vřadila i známý symbol palce nahoru/dolu, který zjednodušil orientaci v bodové škále, odpadly dotazy, zda je lepší číslo 1 nebo 7.

	0	1	2	3	4	5	6	7	
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Tab. č. 5 Škála – 1 až 7 s palci

Pro porovnání subjektivity názorů žáků s názorem pedagoga, jsem zvolila tutéž bodovou škálu 0 až 7, do které jsem si u jednotlivých žáků zaznamenávala také názor na to, jak se danému žáku práce s pomůckou dařila, zda princip pochopil a byla mu pomůcka ku prospěchu. Dále jsem vytvořila tabulky pro přepis bodové škály žáků a tyto jsem vytvořila zvlášť pro žáky/respondenty jedné i druhé třídy. Tytéž tabulky jsem použila pro své hodnocení žáků nezávisle na jejich hodnocení.

Respondent	0	1	2	3	4	5	6	7
A1								
A2								
A3								
A4								
A5								
A6								

Tab. č. 6 Bodový přepis – respondenti A

Respondent	0	1	2	3	4	5	6	7
B1								
B2								
B3								
B4								
B5								
B6								
B7								
B8								
B9								
B10								

Tab. č. 7 Bodový přepis – respondenti B

Zároveň jsem žáky při práci pozorovala. Zvolila jsem a sledovala pouze tři jevy, a to proto, abych byla schopna dosáhnout svým pozorováním validních výsledků.

Zvolila jsem otázky:

1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?
3. Baví žáka práce s pomůckou?

Pro zaznamenání pozorování jednotlivých žáků jsem ke každému ověřování pomůcky vytvořila následující tabulku:

Respondent:	Didaktická pomůcka:		
Otázka číslo:			
1	Ano	Částečně ano	Ne
2	Ano	Částečně ano	Ne
3	Ano	Částečně ano	Ne

Tab. č. 8 Posuzování práce respondenta s pomůckou

V rámci akčního výzkumu – ověřování didaktických pomůcek jsem dále používala volné archy papírů a bezprostředně po hodině si zaznamenávala další postřehy týkající se samotných vyrobených pomůcek, respektive jak se osvědčily při jednotlivých výukových situacích, zda je potřeba je modifikovat atd. Tyto postřehy jsem přepsala podle svého charakteru buď přímo k hodnocení, jak se dařilo respondentům anebo k ověřované pomůcce.

2.4.2 Ověření didaktických pomůcek v konkrétních výukových situacích

Pomůcka č. 1	HYGIENA A BEZPEČNOST PŘI ŠITÍ „OBRÁZKOVÉ ČTENÍ“
Cíl výukový:	- žák si pamatuje důležité zásady hygieny a bezpečnosti při šití a dalších vyplývajících aktivitách - žák dokáže zásady vyjmenovat (s obrázkovou oporou)
Cíl (smysl) pomůcky:	- upevňování teoretického učiva prostřednictvím práce s pojmy a obrázky zastupující pojmy - mezipředmětový vztah – rozvíjení čtenářské gramotnosti a komunikačních schopností
Cílová skupina:	- skupina B – zapojení celé skupiny, přítomnost 10 žáků
Popis tvorby a využití:	Připravila jsem karty obsahující krátké texty vyjadřující základní pravidla bezpečnosti a hygieny při zhotovování výrobků prostřednictvím šití a případných dalších aktivit jako např. žehlení. Jde o to, že klíčová slova a informace jsou nahrazeny obrázky. Takto jsou informace pro žáky přitažlivější a zapamatovatelnější. Současně mají k dispozici kartičky s chybějícími slovy a informacemi. S pomůckou se tedy dá pracovat různě. Přiřazovat

	informace k obrázkům, číst text jen pomocí obrázků, tedy nutit žáky vybavovat si pojmy atp. Opakovanou prací se stejným textem se snažím dosáhnout i toho, že zvýším schopnost žáků se vyjadřovat k danému tématu.
Čas:	Předpokládaný čas: - společné čtení a práce s pomůckou – cca 10 – 15 minut
Motivace:	- pedagog se ptá žáků: „poznáváš tyto fotografie, kde jsou foceny, proč jsem je fotografovala, co říkají?“
Akční výzkum:	Žáci rádi pracují s fotografiemi a jsou zvyklí pracovat při některých aktivitách v kruhu. Při této aktivitě se hodilo posadit se kolem dvou lavic do kruhu, přičemž každý žák i pedagog měl před sebou svou kartu a kartičky s pojmy, s informacemi. Společně jsme sestavili správné znění textu. Po větách jsem četla a žáci hledali správné informace k přiřazení. Před druhým kolem čtení jsem vyzvala žáky, kdo chce, aby si správné pojmy otočil textem dolů a snažil si pojem vybavit. Poté jsme znovu četli text, tentokrát postupně četl každý žák větu. Při této aktivitě bylo zřejmé, kdo si věří více, kdo méně a komu se daří. Závěrem měl každý prostor říci, jak se mu dařilo (sebehodnocení). Celá aktivita trvala přibližně 15 minut.
Poznámky:	- zvětšení materiálů podle potřeb jednotlivých žáků - využití asistenta pedagoga pro žáky, kteří mají problém s orientací v textu, s manipulací s kartičkami atp. - pomůcku lze využít opakovaně při probírání různých témat, kdy je zapotřebí znovu připomenout zásady hygieny a bezpečnosti
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 9 Pomůcka 1

Pomůcka č. 2	PRACOVNÍ PROSTŘEDKY (STROJE A POMŮCKY) A MATERIÁL „S BÁSNIČKOU JDE VŠECHNO LÉPE“
Cíl výukový:	- žák rozliší stroje, pomůcky a materiál - žák si pamatuje odborné pojmy
Cíl (smysl) pomůcky:	- upevňování terminologie - pomoc se tříděním pojmů pomocí rýmů (snadnější zapamatování) - podnět k přemýšlení o klíči, který vede k zařazení (roztřídění) do správné skupiny pracovních prostředků a materiálu - mezipředmětové propojení (Šití, Český jazyk a literatura)
Cílová skupina:	- skupina B – zapojení celé skupiny, přítomnost 9 žáků
Popis tvorby a využití:	Nejprve jsem vymyslela podle potřeby básně, karty a pracovní list. Pedagog přečte básně, podle potřeb skupiny např.: po částech, celou, s důrazem na pojmy atp. Pomocí návodných otázek se ptá žáků, jak poznají, co je materiál, co pomůcky, co stroje. Žáky poté vyzve k roztřídění pracovních prostředků na stroje a pomůcky a na materiál a zaznamenání do pracovního listu. Pomůcka je žákům k dispozici ve dvou úrovních: 1. těžší - ve formě karty, kde je básně s nápovědou - barevně vyznačenými částmi týkajícími se jednotlivých oblastí

	2. lehčí - ve formě karty – tabulky – již se správným řešením.
Čas:	Předpokládaný čas: - čtení a práce s básní s celou skupinou – 5–10 min. - individuální práce žáků – 5–15 minut
Motivace:	- pedagog má připraveny vzorky materiálů, pomůcky, obrázky strojů atd. s otázkou „Co je to?“ - pedagog demonstruje smysl znalosti terminologie a správného zařazení pracovních prostředků (např.: s využitím digitální technologie – potřebuji koupit na internetových stránkách tuto věc, musím znát její název)
Akční výzkum:	Žáky básně zaujala, snažili se i dopovědět pedagogem naznačená slova. Terminologie byla pro většinu žáků těžká, nedokázali správně přiřadit pojem do nadřazeného pojmu. Většina žáků dokázala přepsat do připravené tabulky správné pojmy. 2 žáci nebyli schopní se v básni vyznat, vybrat z vyznačených slov správné pojmy. S pomocí pedagoga a asistenta pedagoga a karty se správnými odpověďmi byli tito zbylí 2 žáci schopní správné pojmy přepsat. Karta – tabulka se správnými odpověďmi – sloužila jako kontrolní karta (samokontrola pro 1 rychlejší žákyni). Možnost připravených rozstříhaných slov nikdo nevyužil. Pokud byl žák hotový s touto aktivitou, plynule podle potřeby a záměru pedagoga pracoval na dalším úkolu na stejné téma (otevřené cvičení na interaktivní tabuli – žáci jsou zvyklí pracovat samostatně a střídat se).
Poznámky:	- zvětšení materiálů podle potřeb jednotlivých žáků

	<ul style="list-style-type: none"> - využití asistenta pedagoga coby předčitatele a zapisovatele - možnost připravených rozstříhaných slov a žák pak bude lepit (místo psaní) do připravené tabulky
Další potřebné pomůcky:	Psací potřeby, tužkové lepidlo.

Tab. č. 10 Pomůcka 2

Pomůcka č. 3	PRACOVNÍ POMŮCKY VERSUS MATERIÁL „RYBIČKY“
Cíl výukový:	<ul style="list-style-type: none"> - žák rozliší pomůcky a materiál na základě typické charakteristiky a správně přiřadí - žák vyjmenuje několik příkladů pomůcek a několik příkladů materiálů
Cíl (smysl) pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - podpořit zapamatování si rozdílu mezi pomůckou a materiálem zážitkovou pedagogikou, vizuální formou - zvyšovat motorickou obratnost žáků - umožnit prostřednictvím aktivity střídání činností
Cílová skupina:	- skupina A, přítomno 5 žáků
Popis tvorby a využití:	<p>Při praktickém šití jsem společně s žáky vytvořila látkové rybky. Žáci dostali šablonu, tu obkreslili na reflexní látku, vystříhli a entlovacím stehem na šicím stroji začistili (někteří samostatně, někteří s pomocí asistenta pedagoga).</p> <p>Dále jsem ušila „rybníky“, připravila „pruty“ v podobně tyček s magnetem a do rybek provlékla kancelářské svorky. Dále jsem do rybek (oboustranně) napsala názvy pomůcek a materiálů. Takto jsme společně připravili jednoduchou pomůcku – hru na třídění pojmů.</p>

Čas:	<p>Čas na tvorbu pomůcky v rámci praktického šití – dle individuálního tempa žáků průběžně, když mají hotový hlavní výrobek a zbyde jim čas atp.</p> <p>Předpokládaný čas na aktivitu s pomůckou:</p> <p>- cca 10–20 minut</p>
Motivace:	- zapojení žáků do tvorby pomůcky
Akční výzkum:	<p>V rámci teoretické výuky jsem připravila rybníček „pomůcky“ a „materiál“ a na „sucho“ (na lavice) rozložila rybky. Žáky jsem rozdělila do dvou skupin a měli za úkol postupně umístit co nejvíce rybek a současně vpisovat na interaktivní tabuli do připravené tabulky přenesené slovo. Na jiném místě ve třídě jsem současně přilepila list se správnými odpověďmi. Pokud si skupina nebyla jistá, mohl si dojít někdo ze skupiny přečíst nápovědu.</p> <p>Žáky bavila hra samotná a uvítali i možnost pohybu po třídě. Přesto se v roztřídění vyskytly chyby, které jsme společně našly a opravily.</p> <p>Žáci zvládli do tabulky dojít zapsat cca 80 procent vyříděných pojmů. Dále jsme s pojmy v rybníčcích pracovali společně ve stylu: „najdi pomůcky žehlicí,..“, žáci dále aktivně spolupracovali a snažili se co nejrychleji najít správné pojmy. Jedná žákyně celou aktivitu využívala ped. asistentku coby předčitatelku. Po skončení aktivity byli žáci schopni vyjmenovat z paměti na návodné otázky příklady jednotlivých druhů pomůcek a příklady materiálů.</p>
Poznámky:	<p>- časově náročnější příprava hry</p> <p>- s rybičkami lze vymyslet další varianty – např.: vylov z rybníku jen pomůcky, které využiješ při měření a střihání tkaniny atp.</p>

Další potřebné pomůcky:	- tkanina, tyčky s magnetem, fix na textil, kancelářské svorky
-------------------------	--

Tab. č. 11 Pomůcka 3

Pomůcka č. 4	PRACOVNÍ POMŮCKY – rozdělení podle využití „KRESLÍM, STRÍHÁM, ŠIJU, ŽEHLÍM“
Cíl výukový:	- žák rozliší jednotlivé pomůcky podle využití - žák je schopen jednoduše definovat využití pomůcky (kreslicí, stříhačské, šicí, žehlicí)
Cíl (smysl) pomůcky:	- žák si pomocí pomůcky uvědomí klíč k třídění pomůcek a zapamatuje si jej, případně si jej vybaví při práci s touto názornou pomůckou - žák se učí pomocí strukturování a uvědomuje si, že lze vnášet do věcí řád, strukturu - žák rozpozná symbol pro skupinu pomůcek
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 9 žáků
Popis tvorby a využití:	Žáky seznámím s jednoduchým nakresleným klíčem k třídění pomůcek podle využití: 1. nejdřív kreslím – kreslicí 2. potom stříhám – stříhačské 3. potom šiji – šicí 4. nakonec žehlím – žehlicí V kruhu žáků dále ukazuji obrázky pomůcek a pomocí klíče žáci pomůcku určí. Do připravené tabulky si společně

	<p>podle mého slovního komentáře a současného kreslení na nástěnnou křídlovou tabuli žáci zakreslí symboly pro jednotlivé pomůcky.</p> <p>Následuje samostatný úkol, ve kterém žáci dostanou na lavice obrázky pomůcek a dále mají žáci obrázky pomůcek roztřídit podle výše uvedeného klíče.</p> <p>V další fázi dostanou žáci kartu správného rozřídění pro samokontrolu. Nakonec práci jednotlivců zkontroluje pedagog (já anebo AP). Poté žáci dostanou tabulku, do které si stejné učivo podle rozříděných kartiček na lavici doplní. Pedagog opět zkontroluje. Nakonec následuje autoevaluace (Jak se ti dařilo? Našel sis chybu? Bavila tě tahle aktivita?) a závěrečné společné hodnocení.</p>
Čas:	V rámci jedné vyučovací hodiny, včetně úvodu, motivace, samotných aktivit, závěrečného shrnutí atd. 45 minut.
Motivace:	Dokážeš vyluštit záhadu? Dám ti k ní klíč, a tak tvoje šance na úspěch bude vysoká.
Akční výzkum:	<p>Žáci dobře spolupracovali. Při sezení v kruhu žáci pokukují po sobě a méně se soustředí na prohlížení obrázků, ale i tak postupně odpovídají, tak jak sedí za sebou. Problém je, že i když říkám „kreslím, takže pomůcky kreslicí“, žáci nemají „cit“ pro jazyk takový, že by si uvědomovali, že se jedná o stejný kořen slova. Musejí si pomůcku spíše zapamatovat mechanickou pamětí, proto ji musím opakovat a předkládat pořád stejně. Při kreslení symbolů do tabulek podle tabule většina žáků není schopna symboly samostatně zakreslit, předkresluji jim je obyčejnou tužkou a oni si symboly obkreslují. Dobré je pomůcku – tabulku viditelně vyvěsit. Při třídění se 7 žáků z 9 pletlo i s využitím pomůcky. Po rozřídění a</p>

	samokontroly nebyl schopen pouze 1 žák rozpoznat a opravit sám chyby. Po opraveném rozřídění pak bylo schopno tabulku správně doplnit 8 žáků z 9 (posledně jmenovaný žák pak pracoval s pomocí asistenta pedagoga).
Poznámky:	--
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 12 Pomůcka 4

Pomůcka č. 5	„KARTOTÉKA“ /pojmy a vysvětlující text/- napříč tématy předmětů Š a PM
Cíl výukový:	- žák vyhledá potřebný pojem - žák vnímá souvislosti - žák je schopen jednoduše sdělit informaci z karty
Cíl (smysl) pomůcky:	- žák se učí samostatnosti - karty dodávají žákům jistotu nápovědy
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 6 žáků
Popis tvorby a využití:	Při vytváření této pomůcky jsem postupně zapisovala do textového dokumentu do připravené tabulky jednotlivé pojmy a k nim další informace. Nejprve bude nutné žáky s pomůckou seznámit a postupně je učit s kartotékou pracovat. Například je nejprve je nechám prohlédnout si kartotéku a nechám je vylosovat si nějaké kartičky, ze kterých mi budou mít za úkol reprodukovat uvedené informace. V dalších hodinách bude kartotéka volně dostupná jakožto podpora při osvojování si teoretických znalostí.

Čas:	Předpokládaný čas na samostatnou aktivitu s kartotékou: cca 10 minut na přípravu žáků a 10–15 minut na představení témat žáky a společné shrnutí.
Motivace:	- pedagog nechá každého žáka, aby si vylosoval 2 karty a dále si žák může vybrat, které téma zpracuje
Akční výzkum:	Žáci si losovali každý dvě téma (na lístečkách – např. ruční šití, žehlení,..) a poté se celkem rychle rozmysleli, které téma zpracují. Jedna žákyně při této aktivitě od počátku využila paní asistentku coby předčitatele a zapisovatele a poté i nápovědu. Všichni žáci zvládli vyhledat alespoň jednu kartu k tématu a zvládli si přepsat 1 až 4 informace. V kruhu pak zvládli všichni sdělit, co si zapsali, ale informace sdělovali kuse, nebyli schopni vyjadřovat se ve větách. V této první fázi byl výsledek slabší, předpokládám, že při opakovaném využití kartotéky se činnost více zautomatizuje a žáci budou více schopni reprodukovat uvedený text. Všichni žáci byli při práci s kartotékou aktivní. Jeden žák s PAS během činnosti odbíhal.
Poznámky:	- s kartotékou lze pracovat opakovaně, je dobré, aby byla pro žáky na dostupném místě, mohou ji využít při různých úkolech - kartotéku je dobré postupně doplňovat dalšími probíranými pojmy - na tvorbě se mohou podílet s pomocí pedagoga i sami žáci - aby žáci nebyli zahlceni, pedagog může předložit jen část karet nebo sám pomoci s vyhledáváním atp.
Další potřebné pomůcky:	Krabice na kartotéku, čtvrtky, lepidlo,...

Tab. č. 13 Pomůcka 5

Pomůcka č. 6	UPEVNĚOVÁNÍ TEORETICKÝCH ZNALOSTÍ „HÁDEJ, CO JSEM“
Cíl výukový:	- nácvik komunikace na odborné téma
Cíl (smysl) pomůcky:	- rychlé procvičení odborných pojmů a témat - pomoc s komunikací na odborné téma
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 8 žáků
Popis tvorby a využití:	<p>Připravila jsem soubory otázek, odpovědí a hádaných pojmů, navlékla je na kroužky.</p> <p>Aktivita může být do dvojice nebo do týmu atp.</p> <p>1. soubor s otázkami, odpověďmi a hádaným slovem dostane tazatel,</p> <p>2. soubor s otázkami a odpověďmi dostane odpovídač.</p> <p>Aktivita: tazatel se ptá (čte) a odpovídač odpovídá (čte) ze své karty. Publikum (zbylí žáci) pozorně poslouchá a snaží se uhádnout pojem. Hádat může i odpovídač.</p> <p>Po uhádnutí nastupuje další dvojice a pedagog jim předloží další soubor.</p> <p>Žáci se učí mluvit v celých větách k tématu a zároveň nad slyšeným přemýšlet.</p>
Čas:	Na jeden soubor cca 5 minut.
Motivace:	Pojďme si zahrát hru na přemýšlení. Je důležité co nejlépe číst a pozorně poslouchat. Zvládneme to?
Akční výzkum:	Nejprve nebyli žádní dobrovolníci, kdo by si chtěl aktivitu vyzkoušet, neboť se trochu báli, co je čeká, i když viděli jen kartičky s textem. Poté se osmělila první dvojice, která střídavě četla otázky a odpovědi. Ihned si viditelně

	oddechli, že to nic není. Žáci poslouchali a aktivně se zapojovali 4 žáci, zbylí 2 žáci setrvali v pasivitě posluchačů. Po uhodnutí pojmu z řad publika, se na předčítání hlásila další dvojice, která také úspěšně střídavě předčítala. Postupně jsem vystřídala všechny žáky, rovněž byli všichni schopni párově číst otázky a odpovědi a zbylé publikum se během čtení uhodlo hádaný pojem.
Poznámky:	Po zacvičení aktivity možno včleňovat do hodin jako aktivitu pro střídání činností, aby nedocházelo u žáků k únavě. Zařadit jen pro jednu dvojici a příště pro jinou. Žáci si dobře pamatují, kdo už byl a kdo má být příště. Pasivní žáky více vtáhnout do aktivity pomocnými návodnými otázkami.
Další potřebné pomůcky:	Kroužky k navléknutí karet.

Tab. č. 14 Pomůcka 6

Pomůcka č. 7	„TAJEMNÝ RUKÁV“ – indicie k tématu předmětu PM nebo Š
Cíl výukový:	- žák si vybaví a sdělí informace k danému tématu prostřednictvím názoru - vnímá společné charakteristiky pro dané téma
Cíl (smysl) pomůcky:	- propojení informací a nácvik schopnosti reprodukování tématu žákem na základě vizuálních, případně hmatových podnětů
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 6 žáků
Popis tvorby a využití:	Ustříhla jsem z vypraných obnošených mikin rukávy a jednotlivé rukávy uzašila v nejširším místě. Přes pružný okraj jsem do rukávů vložila různé materiály, obrázky, a to do jednoho rukávu vždy na jedno téma. Např. téma bavlna

	nebo téma ovčí vlna. Žáci budou po jednom vytahovat z daného rukávu indicie, budou se je snažit popsat a uhodnout téma. Žáci mohou pracovat jednotlivě nebo ve dvojici, skupině.
Čas:	Na jeden rukáv cca 5 minut.
Motivace:	Mám tu tajemný rukáv – uhodneš, co je v něm? Chceš si tipnout, kolik indicií tě dovede ke správné odpovědi? Zapišeme to na tabuli...
Akční výzkum:	<p>Žáci pracovali ve trojicích – střídali se v tahání předmětů, společně pojmenovávali předměty a pokládali je na lavici. Nejprve bylo pro žáky těžké najít společné téma předmětů, tedy, že se např.: vše týká bavlny. Pomáhala jsem jim návodnými otázkami.</p> <p>Při výměně rukávů jsem nějaké předměty obměnila, žáky to trochu zmátlo, ale nakonec se shodli na správném pojmenování tématu.</p> <p>Během aktivity jsem pozorovala žáky a návodnými otázkami jim pomáhala dospět ke správnému výsledku.</p> <p>Například se jednalo o bavlněnou nit, bavlněné kojenecké body, suchou prasklou tobolku bavlníku atd., uhádnuté téma bylo rostlinné vlákno bavlník a produkty z něj.</p>
Poznámky:	Jako obměnu lze např. zařadit 1 předmět, který do tajemného rukávu nepatří, tedy mezi bavlnu vřadit hedvábný šátek atp. a žáky vyzvat: „Co mezi věci z rukávu nepatří a proč?“
Další potřebné pomůcky:	Různé vzorky, obrázky,...k vybraným tématům.

Tab. č. 15 Pomůcka 7

Pomůcka č. 8	ÚDRŽBA PRÁDLA – TŘÍDĚNÍ A PRANÍ „MAKETA PRAČKY A PRÁDLO“
Cíl výukový:	- žák roztrídí prádlo a vybere vhodné prostředky na praní prádla, s podporou pomůcky vhodně okomentuje
Cíl (smysl) pomůcky:	- demonstrace třídění prádla a využití pracích prostředků v prostorách třídy – propojení pomůcky s aktivitou v sešitě žáků
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 5 žáků
Popis tvorby a využití:	Z krabice s průhlednou plastovou přední částí jsem za pomoci jedné žákyně a jednoho žáka připravila „pračku s vrchním plněním“ a na ní kapsičku na vkládání kartiček a kartičky s textem (prací prášek, gel, kapsle, aviváž, program bavlna atd. a 30 až 90 stupňů). Dále jsem připravila (vyprané) různé obnošené oděvy (bílé a světlé, barevné, černé a tmavé, různých materiálů – trika, šaty, spodní prádlo atd.). Žáci tak mají možnost prádlo roztrdit, vložit do „pračky“ a vybrat správné prostředky, stupně praní atd. v prostorách třídy.
Čas:	- cca 10–15 minut pro třídu (žáci se při manipulaci s maketou pračky vystřídají)
Motivace:	- máme tu nový model pračky, ukaž, jak pereš ty
Akční výzkum:	Žákům jsem představila nový model „pračky s vrchním plněním“, seznámila je se všemi kartičkami – textem, připomněla zásady třídění prádla. Poté jsem vyzvala prvního žáka, aby vybral 3-4 kusy oděvu, které „dá prát“ a ptala se ho proč toto, dále jsem ho nabádala, aby si z kartiček vybral a vložil na pračku všechny vhodné informace, tedy na kolik bude prát atd.

	<p>Všichni ostatní dobře viděli a slyšeli komentář žáka i můj. Postupně se všichni vystřídali. Chyby se vyskytovali zejména v třídění prádla podle barev, návodnými otázkami jsem směřovala žáky k odstranění chyb. Po symbolickém praní jsem vyzvala žáky, aby do sešitů zapsali nebo nakreslili, co a jak „prali“. Žáky jsem musela obcházet a pomocí „pračky“ a textů a oděvů jim znovu připomínat, jak třídili a jaké prostředky, teplotu „použili“. Žáky aktivita bavila, jedna žákyně se hodně smála modelu pračky, ostatní přijali pomůcku bez reakcí, všichni však spolupracovali. Aktivita v sešitě jim šla hůře, potřebovali znovu podporu pomůcky – nastavit dané praní prádla.</p>
Poznámky:	<p>Podle potřeby můžeme žákům předkládat na třídění stále stejné prádlo anebo jim naopak dávat jinou kupu prádla na třídění.</p> <p>Součástí výbavy školy je školní pračka a sušička, kterou žáci pod dozorem pedagoga také obsluhují – třídí, perou a suší prádlo.</p>
Další potřebné pomůcky:	<p>Průběžně lze doplňovat různé prádlo. Osvědčilo se mi i využít i prázdné obaly od pracích prostředků a zadávat žákům různé otázky (např.: vyber vhodný prací prostředek pro dětské prádlo atd.).</p>

Tab. č. 16 Pomůcka 8

Pomůcka č. 9	<p>VLÁKNA ROSTLINNÁ A ŽIVOČIŠNÁ</p> <p>„HRA DOBLLE“</p>
Cíl výukový:	- rozpozná vlákna (původ vláken), pojmenuje je

Cíl (smysl) pomůcky:	- hrou několikrát zopakovat pojmy, propojit si pojem s obrázkem, dále zvyšovat i postřeh žáků, posilovat kooperaci žáků atd.
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 7 žáků
Popis tvorby a využití:	<p>Nakreslila jsem obrázky na téma rostlinná (bavlník, len, kopřivu) a živočišná (ovce, lama, bourec morušový) vlákna a pomocí kopírky je několikrát zkopírovala. Poté jsem si vystříhla z černých čtvrtek kolečka a na ně je různě nalepila, na 1 kolečko vždy 4 různé obrázky. Na další kolečka jsem napsala velkým tiskacím písmenem příslušné pojmy, opět různě rozházeně, na 1 kartu vždy 4 pojmy.</p> <p>Hra se dá hrát, že dvojice nebo skupinka otočí obrázkovou a slovní kartu a kdo nejdříve pojmenuje shodný obrázek a pojem, tak si karty bere. Nebo se dá hrát totéž jen s kartami obrázkovými nebo jen textovými.</p>
Čas:	- cca 5 minut pro jednu hru
Motivace:	- dnes si můžeš hrát, poznáš vlákno?
Akční výzkum:	<p>Žáci ve skupince po 3 a 4, vždy zdatnější a méně zdatní žáci v dané oblasti. Žáci první skupinky si vzali jen obrázkové karty a textové odložili, vyhledávali vlákna, nahlas hlásili a vzájemně se kontrolovali. Žáci druhé skupinky nechápali, co mají vůbec dělat a musela jsem jim opakovaně předvést princip hry, poté již se aktivně snažili vyhledávat obrázky a pojmy, které k sobě patří. Všichni žáci obou skupin hráli hru opakovaně, aktivně se zapojovali, procvičovali si terminologii vlastním vyslovováním i poslechem slov spolužáků. Žáci pracovali tiše a nerušili se navzájem. Hra aktivizovala i jinak pasivnější žáky.</p>

Poznámky:	Karty se dají dále využít i jinak – rozdat žákům obrázkové karty a vyzývat je: zvedni/přines kartu, na které je obrázek lnu,..., čímž dále žáky aktivizujeme např. ve chvílích potřeby změny činnosti, jejich motorického neklidu, potřebě pohybu atd.
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 17 Pomůcka 9

Pomůcka č. 10	„FOTOKARTOTÉKA“ TÉMATA PŘEDMĚTŮ Š A PM
Cíl výukový:	- žák rozpozná a vyhledá potřebný obrázek (fotografii), - žák vnímá souvislosti, - žák je schopen jednoduše sdělit informace získané pozorováním obrázku (fotografie) a dřívější zkušenosti (fotografováno často před žáky při samotných činnostech předmětů Š cv. a PM cv.)
Cíl (smysl) pomůcky:	- propojování souvislostí, - zvyšování výbavnosti pomocí názoru, - zvyšování pozorovacích schopností a schopnosti pojmenovat je, - zvyšování samostatnosti a sebedůvěry
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 6 žáků
Popis tvorby a využití:	Během cca posledních 2 let jsem si během výuky s žáky i mimo vyučování fotografovala stroje, pomůcky, materiál, činnosti, pracovní postupy atd. Soubor fotografií stále doplňuji a také aktualizuji a čerpám z něj mj. na výrobu různých pracovních pomůcek.

	<p>V případě výroby fotokartotéky jsem čerpala ze své zásoby fotografií, které jsem si případně upravila, ořízla na detail, který do fotokartotéky potřebuji. Další potřebné fotografie jsem pořídila během výroby fotokartotéky a podle potřeby si na předpřipravené karty dále budu vlepovat další aktuální fotografie, popř. i obrázky. Nastříhala jsem si stejně velké karty, na každou kartu nalepila jednu fotografii a nadepsala – pro přehlednost je vždy na kartě i pojem. Pojmy případně mohu zakrýt lístečkem kancelářskou svorkou. Karty jsem volně vložila do krabice (bez abecedního nebo jiného řazení).</p> <p>Fotokartotéka může sloužit sama o sobě jako hlavní téma, např.: hledání vybraných fotografií, řazení podle témat žáky za pomoci pedagoga atp., anebo jako podpůrná pomůcka při jiných výukových aktivitách.</p>
Čas:	Využití karet v rámci jiného tématu – např. 5 – 15 minut, jakožto opora různých témat.
Motivace:	Umíš číst z karet? Pojď naučíme se to!
Akční výzkum:	Témata předmětů se prolínají. V hodině jsem měla téma, týkající se technik práce s přízí a textilem, proto jsem vyzvala žáky, aby postupně ve fotokartotéce našli všechny karty, které by s tématem nějak souviseli a pokusili se sdělit, o čem se jedná. Všichni žáci našli alespoň jednu, ale i více karet a byli schopni jednoduše říci charakteristické informace (např.: batika, to jsme už dělali, batikoval jsem triko, potřebuju k tomu barvy a uvařím to; tkací rám, ten je ve třídě, dají se střídat barvy, bude to kobereček).
Poznámky:	--
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 18 Pomůcka 10

Pomůcka č. 11	<p>ÚDRŽBA PRÁDLA</p> <p>– SYMBOLY ÚDRŽBY, SYMBOLY VLÁKEN</p> <p>„PEXESO“</p>
Cíl výukový:	<p>- zapamatovat si, rozpoznat základní symboly pro údržbu prádla – praní a žehlení</p> <p>- jednoduše popsat, co symboly vyjadřují</p>
Cíl (smysl) pomůcky:	<p>- vizuálně podpořit zapamatování symbolů pro údržbu prádla</p> <p>- manipulační činností zaujmout žáka</p>
Cílová skupina:	- skupina A přítomni 4 žáci
Popis tvorby a využití:	<p>V textovém souboru jsem si vytvořila tabulku, jakožto základ pexesa. Do okének jsem napsala údaje a nechala si volná okénka na pozdější dokreslení symbolů. Po vytisknutí dokumentů jsem symboly dokreslila. Vše jsem rozstříhala, zalaminovala. Zároveň jsem vytvořila i jeden list správného přiřazení – pro samokontrolu žáky.</p> <p>Jedná se o nenáročnou pomůcku sloužící pro rychlé vřazení v hodině, také například pro rychlejší žáky nebo jako aktivitu pro změnu činností pro unavitelné žáky.</p>
Čas:	Předpokládaný čas 3–10 minut podle rychlosti žáků a podle požadovaného úkolu.
Motivace:	Mám pro vás hru, kdo najde správné dvojice?
Akční výzkum:	Žákům jsem rozdala do dvojic kartičky, při otočení textem a obrázkem dolů nebyli schopni si zapamatovat text ani symbol, proto jsme po chvíli vyhlásila, aby si otočili všechny kartičky textem a obrázky nahoru. I tak žákům

	činilo potíže najít, co k sobě patří a museli využít kartu sebekontroly.
Poznámky:	Pomůcka nemusí být pexesem, ale může posloužit i jako aktivita pro jednoho žáka, který má za úkol najít dvojice.
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 19 Pomůcka 11

Pomůcka č. 12	„KVARTETO“ – TÉMATA PŘEDMĚTŮ PM A Š
Cíl výukový:	- žák si osvojuje teoretické znalosti v souvislostech, vnímá nadřazené téma a podřazené příklady
Cíl (smysl) pomůcky:	- uvědomovat si, co je nadřazený pojem a k němu podřazené pojmy, - uvědomovat si důležitost přehlednosti, - pomocí hry si žáci procvičují výslovnost, správnou terminologii, učí se ptát na odborné téma
Cílová skupina:	Skupina B přítomno 9 žáků
Popis tvorby a využití:	Připravila jsem si vlastní fotografie, doplnila je texty. Na 4 kartách je vždy stejný nadpis, dále různé fotografie a příslušné pojmy, názvy atp. Např.: rozdělení ručních stehů na 4 kartách, rozdělení pomůcek na 4 kartách atd. Jednotlivé „karty“ jsem nalepila na stejný formát barevných čtvrtek, čímž se srovnal nejednotný formát karet (některá fotografie je zapotřebí větší kvůli přehlednosti). Při samotné hře lze podle potřeby žákům předložit různý soubor karet, např.: do trojice žákům rozdat jen 12 karet, tedy 3 témata, příště třeba již 5 témat atp. Žáci budou nuceni přemýšlet, které karty jim chybí a procvičovat si komunikaci, dotazování na odborné téma.

Čas:	Předpokládaný čas na hru na skupinu cca 5 – 10 minut, práce s kartami 5 – 10 minut.
Motivace:	Vyznáš se v kartách?
Akční výzkum:	Nejprve jsem představila aktivitu skupince 3 žáků, jednoduše jim vysvětlila, jak se mají vzájemně ptát a že je cílem hry nasbírat vždy sadu 4 karet z jedné oblasti. Žáci započali hrát, vzájemně se ptali na chybějící karty, až se dobrali k cíli, každý z žáků byl úspěšný a nějakou sadu získal. Druhé skupince 4 žáků jsem aktivitu také představila stejným způsobem, tito žáci však byli méně samostatní, ač v jejich skupince byl jeden zdatnější žák, i s pomocí pedagoga se jim příliš nedařilo ptát a aktivitou se cítili spíše zahlceni, proto jsem jim poradila, ať si všichni vyloží karty na stůl a po celou hru jsem jim napomáhala s tvořením otázek. Proto příště zvolím ještě menší počet karet a dobré by bylo, aby hrál s nimi přímo pedagog nebo asistent pedagoga. S poslední dvojicí jsem hrála hru sama, takže jsem jim hodně napovídala, nač se mají ptát, otázky opakovali a postupně jsme se dobrali k cíli, že každý měl alespoň jednu čtveřici. Skupinky nehráli hru současně, ale postupně (ti co nehráli, měli připravené jiné aktivity, mj. i interaktivní cvičení na tabuli v programu smart). Závěrem jsme všechny sady karet znovu zamíchali a společně již seřadili na lavice, abychom si znovu mohly přečíst a shrnout všechna témata.
Poznámky:	S kartami lze pracovat jakkoli, neboť se jedná o čtveřice různých témat.
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 20 Pomůcka 12

Pomůcka č. 13	TERMINOLOGIE – ŘETĚZCE POJMŮ „HADI“
Cíl výukový:	- je schopen pracovat s pojmy - chápe význam pojmů
Cíl (smysl) pomůcky:	- pomocí pojmů hledat souvislosti, „aha moment“, - učit se odborné terminologii, - propojení s českým jazykem, - zvyšování komunikačních schopností
Cílová skupina:	- sk. A 9 přítomno žáků
Popis tvorby a využití:	<p>Žáci „neslyší“ příbuznost slov, někdy i běžná slova jim činí potíže, natož slova odborná. Vytvořila jsem si tabulku, do které jsem zapsala slova, která patří k probíraným tématům předmětů Š a PM. Jedná se o slova, která mají společný kořen slova, popř. mají jinou logickou souvislost. Žáky by měla tato aktivita přimět k zamýšlení se nad českým jazykem jakožto významnou nápovědou při vymezování odborného tématu, např.: tkát – tkaní – tkanina – tkanička. Žák by si měl uvědomit, že tedy tkanina je vyrobena tkaním. Žáci běžně tzv. „neslyší“ češtinu, takže mi např. sdělí, že pletenina je tkaná nikoli upletená.</p> <p>Jednotlivá slova jsem nastříhala, nalepila na barevný papír, zalaminovala, opět rozstříhala. Pro přehlednost jsem si zároveň vytiskla původní soupis slov.</p> <p>Žáci by měli vytvářet podle mnou sděleného klíče, příkladu, řetězce slov podle výše uvedených souvislostí.</p>
Čas:	Podle vřazeného počtu slov a zúčastněných žáků přibližně 5–10 minut.

Motivace:	- pojďme tvořit hady, budu hrát s Vámi
Akční výzkum:	Jelikož bylo přítomno hodně žáků, rozdala jsem veškeré kartičky žákům a sobě, všichni jsme si svá slova vyskládali do sloupečku. Poté jsem vždy dala první slovo a vyzývala žáky, ať přiloží slovo, které je podobné z hlediska češtiny a průběžně ta slova nahlas vyslovovala, např.: položila jsem slovo šít, dále vyjmenovávala vyšít, zašít, přišít, šití, výšivka apod. a žáci hledali ve svých vyrovnaných sloupcích slovo. Nabádala jsem žáky, že vyhrává ten, kdo se nejdřív zbaví svých slov. Když už žáci nechtěli nic přiložit, vzala jsem postupně od každého žáka vždy jedno slovo a založila nového hada. Postupně se žáci více zapojovali, vzájemně se kontrolovali a říkali: ty máš slovo tohle, dej to tam. Je vidět velká spolupráce kolektivu, přejícnost, vědomí, že důležitý je proces, nikoli jen výsledek. Na konci hry se ukázalo, že některým žákům zbyly ještě pojmy, které opomněli zařadit, takže dostali ještě šanci, a nakonec nebylo poražených a všichni byli pochváleni za akční průběh hry. Hra, do které jsem se aktivně zapojila a přikládala svoje slova, žáky velmi bavila.
Poznámky:	Dobré je předem si vybrat řetězce, které se mi hodí k probíranému tématu, které chci opakovat atd., protože by mohlo množství slov žáky zahltit. Pomůcka má smysl s aktivní účastí a vysvětlováním pedagoga, dá se ale využít i jako samostatný úkol pro jednoho hotového žáka atd.
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 21 Pomůcka 13

Pomůcka č. 14	BATIKOVÁNÍ – PRACOVNÍ POSTUP „HRA S FIGURKAMI A KOSTKOU“
Cíl výukový:	- žák si osvojuje pracovní postup batikování
Cíl (smysl) pomůcky:	- nácvik reprodukce pracovního postupu, - kooperace se spolužákem
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 5 žáků
Popis tvorby a využití:	<p>Nejprve jsem si sepsala jednoduchými větami pracovní postup batikování. Žáci tento pracovní postup již částečně znají z aktivity na Smart tabuli a z informativního pracovního listu.</p> <p>Pro tuto aktivitu jsem si vytvořila tabulku, která se skládá z jednoho sloupečku a mnoha řádků, počet je dělitelný šesti, a to proto, že na kostce může padnou nejvíce číslo 6. Na začátek každé šestice jsem napsala postupně větu pracovního postupu. Princip hry je takový, že jakmile hráč hodí kostkou a figurkou stoupne na barevné pole, musí nahlas přečíst větu tohoto barevného pole. Než tedy dojde k cíli, tak je nucen postupně přečíst nahlas celý pracovní postup. Hru bude ideální hrát ve dvojici, proto jsem si připravila hru ve 3 exemplářích.</p>
Čas:	Na jednu hru podle zdatnosti čtenářů cca 5–10 minut.
Motivace:	Dnes si zahrajeme něco jako člověče, nezlob se a tím se úplně hravě naučíme pracovní postup.
Akční výzkum:	V úvodu aktivity jsem žákům připomenula pracovní postup batikování z volně dostupných videí na kanálu youtube.com i pomocí vlastní fotodokumentace z batikování v hodinách. Dále jsem žákům dala do dvojic hru a vysvětlila jednoduchá pravidla (házíme kostkou, postupujeme každý svou jednou figurkou, kam figurkou

	stoupneme, tam přečteme nahlas celou větu). Jelikož žáků bylo 5 a jeden žák nečte, dvojicí mu byla předčítající asistentka pedagoga. Žáci poctivě hráli, házeli kostkou, napočítali příslušná políčka a snažili se hlasitě číst věty pracovního postupu. Všichni postupně došli k cíli. Společně jsme pak zopakovali pracovní postup – žáci se snažili svými slovy sdělit postup, tak jak si procvičili při hře.
Poznámky:	Je zapotřebí pomáhat žákům se čtením vět, průběžně je obcházet a ověřovat, zda žáci rozumí postupu.
Další potřebné pomůcky:	Hrací kostky a figurky.

Tab. č. 22 Pomůcka 14

Pomůcka č. 15	DRUHÝ ODĚVŮ – „ROLIČKY“ + PRACOVNÍ LIST
Cíl výukový:	<ul style="list-style-type: none"> - žák si uvědomuje, že lze oděvy třídit podle různých hledisek, - žák je schopen vyjmenovat k jednotlivým hlediskům druhy oděvů
Cíl (smysl) pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - vizuálně vnímat, jak patří k sobě oděvy dle jednotlivých hledisek, - mechanicky si zapamatovat druhy oděvů dle jednotlivých hledisek, - manipulační činnost na procvičování motorických schopností
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 9 žáků
Popis tvorby a využití:	Připravila si tabulky a do nich napsala jednotlivé druhy oděvů tak, abych je po vtištění mohla nalepit na roličky od toaletního papíru. Žáci tak dostanou do rukou

	jednoduchou zajímavou pomůcku, kterou musejí otáčet, aby získali potřebné informace. Roličky jsem použila dvou různých průměrů. Na jednu roličku jsem nalepila názvy druhů oděvů „podle využití“, tedy „občanský, sportovní, společenský, ochranný, pracovní, společenský, kroj a stejnokroj“ a na další roličku jiného rozměru pak „dětský, dámský a pánský“. Také jsem si připravila pracovní list na stejné téma. Vše jsem připravila na počet žáků.
Čas:	Cca 30 minut.
Motivace:	Dnes mám pro Vás malou nápovědu, aby se Vám lépe pracovalo.
Akční výzkum:	Žákům jsem rozdala pomůcky a pracovní listy. Nejprve jsme si společně představili pomůcky, několikrát je společně vyjmenovali a na internetu jsme společně hledali příklady uvedených oděvů. Poté jsme si společně prohlédli pracovní list a opět jsem žáky upozornila, jak můžou využít rozdané pomůcky. Žáci začali pracovat na vyplnění listu a otáčeli si přitom roličkami, aby mohli přepsat informace. Jeden žák nebyl bez podpory asistenta pedagoga list vyplnit do správných míst v pracovním listu.
Poznámky:	- Aktivitu časově prodloužilo společné vyhledávání na webu.
Další potřebné pomůcky:	

Tab. č. 23 Pomůcka 15

Pomůcka č. 16	VELIKOSTI ODĚVŮ – „DO KOPCE“
Cíl výukový:	- žák rozliší velikosti oděvů, - žák dokáže seřadit a pojmenovat velikosti oděvů

Cíl (smysl) pomůcky:	- vizuálně podpořit orientaci v problematice velikosti oděvů, - umožnit manipulační činnost
Cílová skupina:	- skupina A 5 přítomno žáků
Popis tvorby a využití:	Připravila jsem si tabulku, ve které jsou uvedeny velikosti oděvů (od XXS až po 5XL velikosti). Jeden exemplář jsem sama slepila tak, jak má být správně seřazen, další exempláře jsem připravila pro aktivitu řazení žáky. Pomůcka vizuálně podporuje zjištění, které velikosti jsou menší, a které jsou větší. Pomůcka je vhodná spíše pro jednotlivce, anebo do dvojice. Na stejné téma jsem pro žáky připravila i aktivitu na tabuli v aplikaci smart. Žáci si mohou samokontrolou podle mnou připravené karty ověřit správnost řazení.
Čas:	Předpokládaný čas na samotnou aktivitu s pomůckou – cca 5 minut.
Motivace:	Víš, jakou máš velikost? Podívej se na etiketu na mikině. Jakou velikost bys koupil/a třeba mladší sestře? Atp.
Akční výzkum:	V rámci tématu měření postavy a velikosti oděvů jsem žákům rozdala pomůcku velikosti oděvů. V tomto tématu se žáci špatně orientují a činí jim velké potíže si poradit velikostí zapamatovat. Žáci v lavicích řadili velikosti na kartě, k dispozici měli kartu samokontroly, kterou všichni postupně využili. 2 žáci potřebovali ještě pomoc asistentů. Dále žáci sestavenou tabulku využili jako nápovědu k dalším aktivitám v hodině (smart cvičení na stejné téma, porovnávání velikostí triček a mikin žáků a pedagogů). V rámci aktivit v hodině nakonec využili žáci pomůcku cca 30 minut.

Poznámky:	--
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 24 Pomůcka 16

Pomůcka č. 17	MĚŘENÍ POSTAVY – ZÁKLADNÍ MĚŘENÍ „PAPÍROVÝ ČLOVĚK“
Cíl výukový:	- žák se orientuje v základních mírách postavy, - žák je schopen jednoduše pojmenovat a ukázat danou míru
Cíl (smysl) pomůcky:	- názorná a manipulační podpora tématu měření postavy
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 5 žáků
Popis tvorby a využití:	Při přípravě jsem požádala žáky o spolupráci. Dvě osoby (dívka a chlapec) si lehli na zem a další žáci obkreslili jejich postavu na velké kartony. Postavy jsem vystříhla a přilepila na velké skříně. Zároveň jsem připravila i zalaminované cedulky ve tvaru šipek s názvy měřených částí a s popisem měřených částí. Postavy jsou stále přilepené v učebně, cedulky k nim jsou přilepené dočasně pomocí lepící gumy, celek slouží jako stálý názor. Pokud se probírá dané téma, cedulky jsou sundat, řadit v lavici anebo znovu přilepovat na postavu.
Čas:	Předpokládaný čas na manipulaci s kartičkami – cca 5 minut, čas využití pomůcky – během celé hodiny věnované tématu měření postavy.
Motivace:	Když si budete chtít něco objednat z e-shopu, musíte se umět změřit a porovnat míry s tabulkou velikostí.

Akční výzkum:	<p>Žákům jsem nejprve pustila videoukázku k tématu a také jsem použila plastovou figurínu, na které jsme měřili vybrané míry (obvod hrudníku, obvod pasu, obvod boků), také jsme měřili výšku postavy (podle pokynů žáci vzájemně). Následovala aktivita s pomůckou: podle zjištěných informací žáci společně seřadili a přilepili k papírové postavě správné šipky s informacemi. Poté již informace byli vizuálně k dispozici pro samotné měření. Poté se žáci vzájemně měřili, k tomu používali informace z pomůcky – postavy s nalepenými informacemi.</p> <p>Žáci se díky pomůcce lépe orientovali, při měření však všichni potřebovali fyzickou pomoc pedagoga a asistentů. Naměřené hodnoty si všichni s pomocí pedagoga a asistentů zapsali. Společně jsme pak pracovali ještě s tabulkou velikostí vybraného e-shopu.</p>
Poznámky:	--
Další potřebné pomůcky:	Role papíru nebo karton na obkreslení postav.

Tab. č. 25 Pomůcka 17

Pomůcka č. 18	„VÍCESMĚRKY“ – VLÁKNA ROSTLINNÁ
Cíl výukový:	- žák pracuje s odbornými pojmy
Cíl (smysl) pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> - orientace v textu, - zlepšování syntézy slov (mezipředmětové vztahy), - uvědomování si, které pojmy spolu souvisí
Cílová skupina:	- skupina A zúčastnění 2 žáci
Popis tvorby a využití:	Na základě aktivit v programu Smart pro interaktivní tabuli jsem vytvořila podobné vícesměrky v papírové

Čas:	Předpokládaný čas na práci s jednou vícesměrkou – 3 – 5 minut.
Motivace:	Procvič si hledání správných pojmů, jestli nevíš, dám ti nápovědu.
Akční výzkum:	<p>Pomůcku jsme tvořila duplicitně s interaktivním cvičením aplikace Smart. Inspirací mi byla právě cvičení Smart, vytvořila jsem si v textovém editoru tabulky a do nich napsala písmena a umístila správná slova. Toto jsem zkopírovala 3x, 1. verzi na hledání, 2. verzi s okénky (okénka ukážou správná slova) a 3. verzi s označenými správnými slovy. 2. verze je tedy na pomoc a 3. verze na samokontrolu. Papírové verze pomůcky jsem zalaminovala. Tyto pomůcky jsem v rámci výzkumu využila v papírové formě pouze pro dva žáky, kteří mají problémy se čtením a s orientací v textu, zapamatováním si pojmů atd. Ostatní samostatně čtoucí a píšící žáci v tu chvíli pracovali na těžších úkolech na stejné téma s využitím aktivity programu Smart (stejně pojmy). Dva žáci slova hledali, využili jak 1., tak 2. a 3. verzi pro kontrolu, z toho jeden žák zvládl nalézt slovo a po písmenech jej přečíst a druhý žák přečetl slabikovaně. K nalezeným pojmům pak žáci vybrali z nabízených vzorků správné vzorky.</p>
Poznámky:	<p>Aby umístění slov nebylo předvídatelné, tak jsem na stejná slova vytvořila vždy více variant umístění slov (a vždy 1., 2. a 3. verzi dané tabulky) – tedy více variant téže pomůcky.</p> <p>Pomůcku jsem vytvořila také na vlákna živočišná.</p>
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 26 Pomůcka 18

Pomůcka č. 19	POJMY Z OBLASTI ŠITÍ – „ŠIBENICE“ A PRACOVNÍ LIST
Cíl výukový:	- žák si zapamatuje pojmy z oblasti šití, - žák rozliší materiál a jednotlivé pomůcky,
Cíl (smysl) pomůcky:	- logické uvažování žáků, - spolupráce, - komunikace na odborné téma
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 8 žáků
Popis tvorby a využití:	Připravila jsem si slova do šibenice do tabulky a duplicitně připravila prázdnou tabulku na vyplňování slov. Zároveň jsem si slova napsala na proužky volného papíru. Také jsem připravila krátký text (splň úkoly) a celé vylustění pro samokontrolu a kontrolu. V hodině pak dám vždy jednomu u tabule proužek papíru s klíčovým slovem, napíšu mu řádky na tabuli a dále se postupuje jako u hry „šibenice“, přičemž žáci v lavicích hádají písmena, potažmo slova, a také si zapisují správné uhodnuté pojmy do svých tabulek. Po společném vylustění slov bude následovat samostatná činnost, krátký úkol podle zadání na listu (možnost samokontroly).
Čas:	Předpokládaný čas na celou aktivitu cca 30 minut.
Motivace:	Dnes budeme hrát šibenici, budete všichni vítězi anebo někoho „pověsíme“?
Akční výzkum:	Pro tuto aktivitu jsem rozkopírovala výše zmíněné listy tak, že každý žák dostal prázdnou tabulku na slova, ustříhnutý pruh se zadáním (následnými úkoly) a na katedře jsem měla připravené i listy s vyplněnými slovy a tabulku se správnými odpověďmi k pracovnímu listu.

	<p>Nejprve jsem sama nakreslila na tabuli potřebný počet čárek a nadepsala jména žáků pro budoucí šibenice. Žáci postupně hádali písmena, já jsem jim dala nápovědu, že se jedná o nepostradatelnou kovovou věc, která může být malá, střední, velká a špičatá anebo s kulatým hrotem, až nakonec jeden žák uhodl. Všichni žáci si slovo jehla zapsali do svých listů. Pak jsem vyzvala 1 žáka, dala mu lísteček s dalším slovem, pomohla mu nadepsat potřebný počet čárek na písmena a dále pokračovala hra, hádání, kontrolovala jsem správnost písmen, naváděla publikum indiciemi (je to jeden krok ze série stejných malých kroků vedoucích k cíli atp.) až někteří žáci uhodli. Slovo se zapsalo atd. Po sepsání všech slov si žáci ještě pomocí listu se správnými odpověďmi kontrolovali pravopis. Poté následovala aktivita práce s pojmy – viz lísteček s úkoly a samokontrola. Závěrem jsme společně vše kontrolovali a poté jsem ještě individuálně kontrolovala správnost vyplnění listů. Žákům se aktivita líbila a dařilo se jim, dva žáci potřebovali dopomoc se zapisováním slov a jeden žák zapisoval sám, ale i před všechny slovní pokyny potřeboval vždy ukázat prstem, kde má slovo zapsat či označit.</p>
Poznámky:	<p>Využití pomůcky by bylo vhodné také pro novou skupinu žáků, anebo když přijde do skupiny nový žák, kdy probíhá adaptační fáze a je potřeba si nenásilnou formou zapamatovat jména spolužáků.</p>
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 27 Pomůcka 19

Pomůcka č. 20	„ROLIČKY K MLUVENÍ“ – NÁCVIK MLUVENÍ K ZÁVĚREČNÝM ZKOUŠKÁM Z OBLASTÍ PŘEDMĚTŮ Š A PM
Cíl výukový:	- prohlubovat znalosti žáků na vybrané téma
Cíl (smysl) pomůcky:	- lákavou formou rozvíjet komunikační dovednosti žáků, - připravovat žáky na mluvení u závěrečných zkoušek
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 5 žáků
Popis tvorby a využití:	K vybraným tématům jsem připravila soubory otázek a k nim odpovědi. Vždy se jedná o jedno téma a otázky i odpovědi jsou očíslované. Soubor otázek je zvlášť napsán, vytištěn, nalepen na barevnou roličku papírů (slepeny barevné papíry do dlouhého pásu) a zamotán do roličky tak, aby se začínal odmotávat 1. otázkou. Stejně je připraven soubor odpovědí. Dva žáci se posadí proti sobě. Principem aktivity je, že 1. žák tazatel přečte otázku a 2. žák přečte odpověď. Číst mohou popořadě od 1. po poslední otázku a odpověď nebo může tazatel přečíst libovolnou otázku (aniž by prozradil číslo otázky) a žák, který má přečíst odpověď pak tuto musí nejdříve najít. Dvojice má číst nahlas, co nejzřetelněji před třídou, třída (publikum) může kontrolovat správnost odpovědí, doplnit téma informacemi pomocí práce s fotokartotékou či kartotékou atp.
Čas:	Předpokládaný čas pro jedno čtení je dle zdatnosti čtenářů cca 10 minut.
Motivace:	Pojďme číst listiny jako se čte v pohádkách.
Akční výzkum:	Žákům jsem vysvětlila princip aktivity a vybrala dva první žáky pro čtení. Žáci princip pochopili, ale aktivita při prvním ověřování nepřinesla kýžený výsledek. Nejprve se

	<p>četlo od první otázky, mělo se číst popořadě od 1. otázky a od 1. odpovědi dále. První žák nebyl schopen číst slyšitelně a druhý žák se zadržával natolik, že nebylo předčítání slyšitelné a srozumitelné. Proto jsem aktivitu uzavřela po přečtení prvních dvou otázek a odpovědí, bude třeba se věnovat nejprve samotnému nácviku čtení jen jedné otázky a odpovědi a postupně pokračovat dále. Druhá dvojice měla k dispozici jiné téma roliček. První žák čítatel četl po slabikách srozumitelně otázky, druhý žák byl netrpělivý a měl tendenci při nedokončené otázce již číst odpověď, nebo se různě vrtěl, svínoval a roloval pomůcku atd. Při prohození rolí čitatele a odpovídajícího, čítatel rychle přečetl otázku a pak si položil hlavu na lavici a čekal, až odpovídající najde (s pomocí asistenta) odpověď a pomalu ji přečte. Žák, který neumí číst, se aktivitu účastnil coby posluchač, a zároveň měl za úkol ve fotokartotéce vyhledat příslušné obrázky ke čteným tématům ,a poté krátce sdělil výsledek hledání. Aktivita žáky moc nezaujala, ale nevidím to jako důvod pomůcku nevřazovat, neboť je potřeba mj. zvyšovat čtenářskou gramotnost žáků.</p>
Poznámky:	<p>Aktivitu budu dále vřazovat formou hlasitého opakování vět po pedagogovi a párového čtení s pedagogem (asistentem pedagoga). Je zapotřebí, aby se žáci postupně více naučili sdělovat celé věty na odborné téma.</p>
Další potřebné pomůcky:	<p>Texty (otázky a odpovědi) na jednotlivá témata mají žáci ve svých sešitech (mnou sepsané coby textové dokumenty doplněné obrázky, případně i vzorky) a toto mohou využít jak v hodinách, tak při domácí přípravě.</p>

Tab. č. 28 Pomůcka 20

Pomůcka č. 21	VYBRANÁ TÉMATA PŘEDMĚTŮ Š a PM „TAHÁKY NA OBALECH OD ČAJOVÝCH SÁČKŮ“
Cíl výukový:	- žák vybere nejpodstatnější informaci k danému tématu a je schopen ji reprodukovat (přepsat, sdělit)
Cíl (smysl) pomůcky:	- přitažlivou formou umožnit žákům využít nápovědu, aby měli možnost zažít úspěch, - ukázat možnost recyklace papírového obalu
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 4 žáci
Popis tvorby a využití:	Nasbírala jsem si několik krabiček obalů od čajových sáčků. Každý obal jsem rozbálila a do něj napsala informaci k vybranému tématu. V hodině žákům rozdám dle svého uvážení několik „taháků“ a vyzvu každého zvlášť, aby si připravil odpověď na jinou otázku (související s „taháky“). Žáci mohou použít tahák, přepsat si nějakou informaci nebo si ji snažit zapamatovat si. Je známé, že již příprava taháků pomáhá s učením se. Žáci samostatně nejsou schopni si taháky zhotovit, ale mohli bychom se naučit společně později taháky vyrábět a naučit se tak vybrat z velkého tématu podstatné informace, ty si zaznamenat a naučit se je v některých případech používat (např.: tahák při nacvičování na ústní zkoušení).
Čas:	Individuálně jeden žák cca 3–5 minut na práci s „tahákem“, cca 5 minut na reprodukci informací.
Motivace:	Nevíš, pomůže Ti tahák. Chceš se naučit jak?
Akční výzkum:	Všem žákům jsem rozdala dle svého předvýběru „taháky“, každému individuálně sdělila jeho téma/otázku, vysvětlila možnosti práce (zkus si zapamatovat nějakou informaci, předříkávej si ji, nebo si ji zapiš). Poté si 2 žáci začali zapisovat, 1 žák diktoval asistentce, co zapsat, 1 žákovi

	jsem předčítala já a snažil se informace zapamatovat. Po 5 minutách měl každý ústně sdělit (s oporou přepisu či taháku svými slovy mnou požadované informace). Tři žáci přečetli, co si zapsali, po zakrytí materiálů byli schopni informace částečně zopakovat. Jeden žák zodpověděl heslovitě, co jsem mu předčítala. Aktivita se žákům celkem líbila, časem by se mohla zautomatizovat a mohla by sloužit jako podpora při vštípení informací do paměti žáků.
Poznámky:	--
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 29 Pomůcka 21

Pomůcka č. 22	ROZDĚLENÍ RUČNÍCH STEHŮ – „PET PÍSMENA“
Cíl výukový:	- žák se orientuje v rozdělení ručních stehů, - žák rozpozná název skupiny stehů a příklady stehů
Cíl (smysl) pomůcky:	- syntéza slov, zvyšování čtenářské gramotnosti, - manipulativní činnost, - strukturování – vizualizace nadpisů a slov podřazených tedy (stehů a druhů stehů)
Cílová skupina:	- skupina A přítomno 5 žáků
Popis tvorby a využití:	Žákům činí velké potíže rozlišit mezi druhy stehů a příklady stehů, nepamatují si názvy. Vytvořila jsem jednoduchou pomůcku a zároveň pomůckou demonstruji možnosti recyklace materiálů. Na modrá pet víčka jsem napsala velkým tiskacím písmem permanentní fixou písmena tak, aby se dala sestavit potřebná slova – názvy stehů a na zelená víčka tak, aby se daly sestavit příklady

	<p>stehů. Zároveň jsem ušila menší bílý ubrus, na která jsem nadepsala „druhy stehů“ a na čtyřech místech pod sebou nakreslila hvězdičky, tam žáci umístí jednotlivé názvy skupin stehů. Na vše jsem ušila bílý látkový sáček, přičemž na jednu stranu jsem nadepsala nápovědu druhy stehů a na druhou nápovědu jednotlivé druhy stehů. Žáci budou mít za úkol vzpomenout si na druhy stehů a příklady stehů a ta slova sestavit ve správné struktuře.</p>
Čas:	Podle schopnosti žáků cca 10–15 minut.
Motivace:	Mám pro vás super nápovědu, jak rychle zvládnete sestavit, jak to s těmi ručními stehy je?
Akční výzkum:	<p>Žákům činí potíže zapamatovat si názvy druhů stehů i jednotlivých stehů, uvědomit si nadřazenost názvů a vše reprodukovat. S žáky jsem s pomocí trvalé nástěnky (rozdělení ručních stehů včetně názvů a vzorníků) zopakovala dělení stehů a příklady stehů. Poté jsem jim představila pomůcku a skupinku vyzvala, aby z písmen na pet víčkách sestavili jak druhy, tak příklady stehů. Žáci začali skládat ihned přímo jednotlivé stehy a opět jim unikalo, že nemají názvy skupin, proto jsem je vyzvala, aby si prohlédli látkový pytlík, na kterém mají nápovědu. Nakonec každý ze skupinky řekl, které slovo bude skládat a postupně na skládali k hvězdičkám na ubrusu názvy skupin a k nim názvy jednotlivých stehů. Na závěr jsem přinesla blíže nástěnku „Ruční stehy“ a vše jsme společně vyhodnotili, znovu přečetli jednotlivé názvy skupin a jednotlivých stehů. Pro žáky je strukturování náročné, chápou, že jednotlivé stehy mají názvy, ale příliš nechápou, proč mají ještě nadřazené nadpisy skupin, i když si je slovně připomínáme (pomocné – na pomoc, spojovací – spojíme látky, obšivací – obšíváme látku, ozdobné –</p>

	ozdobíme atp.). Pomůcka napomáhá k mechanickému zapamatování výše uvedeného i k logickému propojování učiva s praktickým šitím.
Poznámky:	--
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 30 Pomůcka 22

Pomůcka č. 23	RUČNÍ PAPÍR – PRACOVNÍ POSTUP
Cíl výukový:	- žák se orientuje v pracovním postupu, - žák je schopen jednoduše popsat pracovní postup hotovení ručního papíru
Cíl (smysl) pomůcky:	- pomocí strukturovaného postupu a fotodokumentace umožnit orientaci ve vybraném tématu
Cílová skupina:	- skupina B přítomni 4 žáci
Popis tvorby a využití:	Během tvorby ručního papíru v minulých letech jsem si vytvořila sérii fotografií, z nichž některé jsem nyní použila k tvorbě nového informativního listu – Ruční papír. V listu jsem sepsala mj. pracovní postup doplněný obrázky. Podle pracovního postupu lze pracovat, opakovaně si nacvičovat slovně postup, samotné obrázky řadit poslopně, propojovat s interaktivním cvičením v aplikaci Smart atd.
Čas:	Předpokládaný čas na seznámení se s pracovním postupem cca 10-15 minut, na práci podle pracovního postupu cca 20-30 minut na trhání a namáčení papíru, dále cca 30 - 45 minut na mixování a nabírání papírové hmoty.
Motivace:	Víte, jak si vyrobit vlastní ruční papír?

Akční výzkum:	<p>Žákům jsem předložila informativní list „Ruční papír“ a postupně jsme si společně prošli potřebné pomůcky, materiál a pracovní postup (někdo četl, někdo odpovídal na základě obrázků). Dále jsme si pustili ukázkou výroby ručního papíru na youtube.com a porovnali s naším pracovním postupem, což včetně videoukázky trvalo 20 minut. Příprava pomůcek a materiálu a trhání novin (nejprve jsme vytrhali všechny svorky a vyhodili je), zalívání vodou trvalo dalších cca 20 minut. Další dva dny se papír namáčel a poté jsme papír mixovali ponorným mixérem (je třeba mít papír natrhaný na opravdu malé kousky a hodně zalitý vodou). Do papírové hmoty jsme navíc vlili zbytek rozředěného lepidla z jiné hodiny z činnosti kaširování a také zbytek tekuté temperové barvy. Rozmixovanou hmotu žáci postupně nabírali na speciální síta, odsávali houbou vodu a překlápěli na připravený filc, kde papír prosychal. Jelikož byl papír dobře rozmočen a rozmixován, tak se i dobře nabíral a překlápěl a všichni žáci si s malou pomocí pedagogů vyrobili A5 archy papíru. Malý formát byl zvolen proto, že se s ním lépe pracuje než s formáty většími (které máme také). Žáci dobře spolupracovali, nevadilo jim namočit si ruce do papírové hmoty, snažili se i o samostatnost. Závěrem jsme znovu naši činnost porovnali s informativním listem a vyhodnotili naši úspěšnost.</p>
Poznámky:	Na aktivitu je potřeba větší prostor, zejména na schnutí jednotlivých papírů.
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 31 Pomůcka 23

Pomůcka č. 24	RUČNÍ ŠITÍ – „KYTIČKA Z ORGANZY“
Cíl výukový:	- žák podle pracovního postupu zhotoví výrobek
Cíl (smysl) pomůcky:	- textová a fotografická podpora pracovního postupu
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 6 žáků
Popis tvorby a využití:	V rámci přípravy jsem zhotovila kytičku z materiálu organza a postup si nafotila. Žáci by podle tohoto pracovního postupu měli vytvořit obdobný výrobek – kytičku z organzy. Dále jsem nastříhala organzu na několik velikostí koleček a ta jsem opálila. Je potřeba velké množství různě velkých opálených lístečků, aby se daly skládat na sebe.
Čas:	Předpokládaný čas v teoretické hodině – cca 15 minut na seznámení se s pracovním postupem a přípravu materiálu + předpokládaný čas v praktické hodině šití cvičení přibližně 20 až 40 minut podle individuálních schopností žáků.
Motivace:	Vytvoř si kytičku a můžeš si zhotovit kytičku na gumičku, sponku, čelenku anebo můžeš přišít zavírací špendlík a budeš mít brož.
Akční výzkum:	V teoretické části předmětu Šití jsem žákům rozdala pracovní postup ručního šití výrobku kytičky z organzy a společně jsme si přečetli, co budeme potřebovat a jaký je pracovní postup. Poté jsme si připravili materiál a zkontrolovali potřebné pomůcky. Celá přípravná část nám trvala cca 20 minut. V praktické části předmětu Šití jsem s žáky znovu stručně zopakovala pracovní postup a vzali jsme si pracovní pomůcky, materiál. Většinu organzových lístečků jsem již připravila předem (vystříhala, opálila). V hodině jsem

	<p>připravila čajovou svíčku na porcelánovém talířku, zapálila ji a ukázala prakticky, jak lístečky opalovat. Poté si 2 žáci pod mým přímým dozorem samostatně vyzkoušeli opalovat lístky, ostatní jen přihlíželi. Dále si žáci podle pracovního postupu a mých slovních pokynů připravili potřebný pocit lístečků a začali zhotovovat svoje kytičky. Jedna žákyně pracovala zcela s asistentkou, sama podle pracovního postupu sdělila, co se má dělat, se samotnou činností potřebovala dopomoc. Ostatní žáci potřebovali průběžně dopomoc s činností, zejména pak s přišitím hotové kytičky na zavírací špendlík anebo na čelenku. S prací byli žáci spokojeni, neboť si mohli odnést svůj výrobek domů.</p>
Poznámky:	Opalování organzových lístečků může připravit pedagog, pokud vyhodnotí, že žák není této činnosti schopen, anebo se žák této aktivity obává z důvodu své bezpečnosti.
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 32 Pomůcka 24

Pomůcka č. 25	ŠKOLNÍ ČASOPIS Z OBLASTI ŠITÍ A PRÁCE S MATERIÁLY
Cíl výukový:	- žák je schopen orientovat se a pracovat s odborným textem
Cíl (smysl) pomůcky:	- přitažlivou formou zvyšovat zájem o oblasti šití a práce s materiály,
Cílová skupina:	- skupina B přítomno 8 žáků
Popis tvorby a využití:	Během školního roku si sbírám různé podklady k tvorbě školního časopisu (občasníku) a tvořím časopis, který pouze mým autorským počinem. Obsahuje textové části,

	většinou doplněné fotografiemi, případně obrázky, kvízy, luštění atp. Časopisy obsahují také stručné zhodnocení exkurzí, které se účastním s žáky a exkurzí a stáží, kterých jsem se účastnila osobně jen já a mohly by být pro žáky přínosné a inspirující. Jednotlivá čísla časopisu využívám jako pomůcku k vybraným tématům, jako materiál pro inspiraci, pro časový soulad (tedy, když někdo ještě např. píše či šije a je třeba novou činnost začít v časovém souladu se všemi žáky) atp.
Čas:	Předpokládaný čas pro vybranou aktivitu cca 20–30 minut.
Motivace:	Už jsi v časopise anebo bys chtěl být? Jsou tam Tvoji kamarádi, co Tě zaujalo (tj. jaký pracovní postup, který tam představují atp.)? Líbí se Ti časopis?
Akční výzkum:	Pro ověřovanou aktivitu s vybraným časopisem jsem si zvolila téma „živočišná vlákna“. Ve vybraném časopise je hned několik stran, kde se žáci setkají se živočišnými vlákny – s hedvábím a ovčí vlnou, ať už ve formě mých autorských básní (básně o hedvábí i o ovčí vlně nenásilnou formou žákům vštěpují informace o materiálech), tak ve formě pracovních postupů (různé techniky malby na hedvábí), luštění, kvízu nebo slovníčku pojmů. Žáci dostali za úkol najít všechny příspěvky časopisu, které se vztahují k tématu živočišná vlákna. Žáci měli za úkol prolistovat časopis, chvíli popřemýšlet, poté nahlas sdělili, kdo si přečte, nastuduje, jaký příspěvek. Následovalo asi 7 minut, během kterých žáci četli příspěvky, prohlíželi si fotografie atd. Pak jsme všichni dávali pozor a postupně vždy 1 žák řekl téma, jakou stranu časopisu si nalistujeme, a jednoduše představil, co zjistil, dočetl se atp. První žák: „na hedvábné přání potřebujeme kousek hedvábí, barvy na hedvábí a konturu“, všichni se díváme, vyhodnocujeme,

	<p>zda to 1. žák nastudoval správně. Následuje příspěvek druhého žáka, opět si všichni najdeme uvedenou stranu časopisu. 2. žák: „vlnu stříháme z ovce, pletenina je pletená, tkanina se tká“, atd. až se vystřídali všichni žáci. Jeden žák potřeboval pomoc (nápovědu) asistenta pedagoga. Aktivitou jsme strávili cca 30 minut a žáky bavila.</p>
Poznámky:	<p>Vzhledem k potřebné anonymitě zúčastněných osob budou v příloze představeny pouze vybrané části časopisu, kde nejsou na fotografiích osoby anebo je není možné identifikovat.</p>
Další potřebné pomůcky:	--

Tab. č. 33 Pomůcka 25

2.4.3 Sesbíraná data akčního výzkumu

Vyhodnocení rozhovoru o 10 otázkách

Otázka	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
1	15	1	0	0	0
2	15	1	0	0	0
3	12	3	1	0	0
4	14	1	0	1	0
5	13	2	1	0	0
6	16	0	0	0	0
7	12	4	0	0	0
8	6	7	3	0	0
9	13	3	0	0	0
10	8	6	2	0	0

Tab. č. 34 Vyhodnocení rozhovoru o 10 otázkách

Do rozhovoru se zapojilo 16 respondentů (žáků). Rozhovor s žáky probíhal individuálně a v klidném prostředí, žákům jsem otázky případně dovysvětlila.

Na 1. otázku „Líbí se Ti vzdělávat se (rozuměj učit se) v Praktické škole dvouleté?“ odpovědělo 15 respondentů „Ano“ a 1 respondent „Spíše ano“. Z odpovědí i vlastního pozorování lze soudit, že se žákům v PŠ dv. vzdělávání líbí.

Na 2. otázku „Líbí se Ti v kolektivu Tvé třídy (rozuměj být a učit se spolužáky ve skupině)?“ odpovědělo rovněž 15 respondentů „Ano“ a 1 respondent „Spíše ano“. Z odpovědí i vlastního pozorování lze soudit, že se žákům v kolektivu líbí, neboť i v případě odpovědi „Spíše ano“ vychází tato odpověď spíše ze samotářské povahy žáka.

Na 3. otázku „Baví Tě předmět Šití, když je jen teorie (rozuměj nic nevytváříš)?“ odpovědělo 12 respondentů „Ano“, 3 „Spíše ano“ a 1 „Nevím“. Z odpovědí a vlastního pozorování lze usuzovat, že většinu žáků předmět Šití baví, nebo docela baví. Jeden respondent se při rozhovoru nerozhodl a uvedl odpověď „nevím“.

Na 4. otázku „Baví Tě předmět Šití cvičení (rozuměj, když šiješ atd.)?“ odpovědělo 14 respondentů „Ano“, 1 „Spíše ano“ a 1 „Spíše ne“. Z odpovědí a pozorování žáků při praktických cvičeních lze usuzovat, že žáky šití baví, nebo spíše baví a v jednom případě spíše nebaví, což je způsobeno menšími možnostmi žáka vzhledem k jeho zdravotnímu handicapu.

Na 5. otázku „Baví Tě předmět Práce s materiály, když je jen teorie (rozuměj nic nevytváříš)?“ odpovědělo 13 respondentů „Ano“ a 2 „Spíše ano“ a 1 „Nevím“. Z odpovědí respondentů a vlastních pozorování usuzují, že žáky předmět baví, nebo spíše baví, jeden respondent nevěděl. Usuzují, že záleží také na probíraném tématu, zda jej žáci preferují či spíše ne a při samotné otázce si každý z žáků mohl vzpomenout na jiné téma hodiny.

Na 6. otázku „Baví Tě předmět Práce s materiály cvičení (rozuměj, když z různých materiálů něco vytváříš)?“ odpovědělo 16 respondentů „Ano“. Z odpovědí je zřejmé, že tento předmět považují žáci za oblíbený.

Na 7. otázku „Baví Tě více předmět Šití teorie, když můžeš využít nebo použít nějakou pomůcku (rozuměj kartičky k seřazení, práce s obrázky, vzorníky šití atd.)?“ odpovědělo 12 respondentů „Ano“ a 4 respondenti „Spíše ano“. Z odpovědí a vlastního pozorování vyplývá, že žáci uvítají a spíše uvítají, když mají možnost využít v hodinách pomůcky.

Na 8. otázku „Myslíš, že když můžeš v předmětu Šití teorie využít nebo použít nějakou pomůcku, že si učivo více zapamatuješ?“ odpovědělo 6 respondentů „Ano“, 7 respondentů „Spíše ano“ a 3 respondenti „Nevím“. Z odpovědí a vlastního pozorování usuzují, že si žáci zapamatují učivo více, když mohou používat pomůcky, i když zvolili odpověď „Nevím“.

Na 9. otázku „Baví Tě více předmět Práce s materiály teorie, když můžeš využít nebo použít nějakou pomůcku (rozuměj kartičky k přiřazování, vzorky materiálů, pracovní postup atd.)?“ odpovědělo 13 respondentů „Ano“ a 3 „Spíše ano“, z čehož vyplývá, že využívání pomůcek je pro žáky vítanou aktivitou.

Na 10. otázku „Myslíš, že když můžeš v předmětu Práce s materiály využít nebo použít nějakou pomůcku, že si učivo více zapamatuješ?“ odpovědělo 8 respondentů „Ano“, 6 „Spíše ano“ a 2 „Nevím“. Z odpovědí a vlastního pozorování vyplývá, že většina žáků vnímá využívání pomůcek jakožto úspěšnou nápomoc pro zapamatování učiva.

Vyhodnocení krátkého rozhovoru s jednotlivými žáky:

Byly položeny tyto otázky:

1. Myslíš si, že Ti jde učení v předmětu Šití lépe, když můžeš využívat pomůcky?
2. Myslíš si, že Ti jde učení v předmětu Práce s materiály lépe, když můžeš využívat pomůcky?
3. Chtěl/a bys něco zlepšit, případně co?

Doslovný přepis odpovědí žáků – respondentů skupiny A.

Rozhovor – respondenti skupiny A.	
Otázka:	Odpověď:
1.	Lépe; ano, baví mně to; učení mi jde s pomůckami dobře; dobře; ano, jde mi to líp; s pomůckami mě to docela baví, jde mi to líp;
2.	Ano; ano, taky mě to baví; jde mi to asi stejně; dobře; nevím; ano, líp si to pamatuju; jde mi to dobře;
3.	Nevím; nic, je to dobrý; dělat modýlky; nic; asi nic;

Tab. č. 35 Rozhovor – odpovědi respondentů skupiny A.

Vyhodnocení krátkého rozhovoru respondentů skupiny A

Na 1. otázku, zda jde respondentům lépe učení v předmětu Šití, když mohou využívat pomůcky, odpovídali respondenti, že ano, že jim jde lépe, dobře a práce s pomůckami žáky baví.

Na 2. otázku, zda jde respondentům lépe učení v předmětu Práce s materiály, když mohou využívat pomůcky, odpovídali respondenti, že ano, dobře, baví je to, v jednom případě „nevím“.

Na 3. otázku, zda by chtěli respondenti něco zlepšit (vztaženo k pomůckám), odpovídali respondenti, že nevědí, je to dobré, že nic a v jenom případě „dělat modýlky“, což se nevztahuje k otázce.

Doslovný přepis odpovědí žáků – respondentů skupiny B.

Rozhovor – respondenti skupiny B.	
Otázka:	Odpověď:
1.	S pomůckami mi to jde dobře, ale i bez nich to je dobrý; když mám ty kartičky, tak mi to jde líp; myslím, že mi to pomáhá jako naučení se toho

	učení; jo, baví mě to; ano, jde mi to líp, líp si zapamatuju učivo; ano, je to lepší; jo, určitě to pomůže; pomáhá mi to; dobrý; pomáhá to.
2.	Většinu pomůcek zvládám, jde mi to dobře; líp, když máme hru; myslím, že mi to pomáhá jako naučení se těch věcí; jo, baví mě to; ano, jde mi to líp; je to lepší; ano, pomáhá i to; pomáhá mi to; dobrý; pomáhá to.
3.	Víc klidu někdy; naučit se víc šít; asi nic; líbí, já bych nic neměnil; zlepšit se v šití; nevím, asi nic; nemusí se nic měnit; nevím; ne; nic se nemusí měnit.

Tab. č. 36 Rozhovor – odpovědi respondentů skupiny B.

Vyhodnocení krátkého rozhovoru skupiny B.

Na 1. otázku, zda jde respondentům lépe učení v předmětu Šití, když mohou využívat pomůcky, odpovídali respondenti kladně, všichni žáci mají pocit, že jim pomůcky při učení předmětu Šití pomáhají.

Na 2. otázku, zda jde respondentům lépe učení v předmětu Práce s materiály, když mohou využívat pomůcky, odpovídali respondenti kladně, všichni žáci mají pocit, že jim pomůcky pomáhají i v předmětu Práce s materiály.

Na 3. otázku, zda by chtěli respondenti něco zlepšit (vztaženo k pomůckám), odpovídali respondenti ve znění, že by nic měnit nechtěli, anebo odpovědi vztahovali k šití (zlepšit se v šití pomocí pomůcek).

Z rozhovorů s respondenty vyplývá kladné vnímání využití pomůcek ve smyslu, že jim pomůcky pomáhají. Vzhledem ke svým omezeným komunikačním schopnostem, většina respondentů odpověděla krátce, případně i jedním slovem.

Ověření jednotlivých pomůcek v konkrétních výukových situacích – vyhodnocení.

Pomůcka č. 1 – **HYGIENA A BEZPEČNOST PŘI ŠITÍ – „OBRÁZKOVÉ ČTENÍ“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem.

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	7	3	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	7	3	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	8	1	1

Tab. č. 37 Pozorování 1

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – pracuje s pomůckou výborně, je schopen doplnit větu svými slovy správně,

B2 – práce s pomůckou se daří částečně, obrázková opora pomáhá s vybavováním slov,

B3 – pracuje s pomůckou výborně, je schopen doplnit větu svými slovy správně,

B4 – práce s pomůckou se daří částečně, obrázková opora pomáhá s dokončením věty,

B5 – pracuje s pomůckou výborně, plynule dokončuje věty správně,

B6 – pracuje s pomůckou výborně, dokončuje věty pomalu avšak správně,

B7 – pracuje s pomůckou výborně, plynule dokončuje věty správně,

B8 – pracuje s pomůckou výborně, je schopen dokončit věty správně,

B9 – práce s pomůckou se daří částečně, s pomocí asistenta dokončuje věty,

B10 – pracuje s pomůckou výborně, věty dokončuje svými slovy správně.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 5.5 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 6,3 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Obrázkové čtení“ je vhodná pro cílovou skupinu žáků se SVP. Pomůcka patří mezi jednodušší. Může s ní pracovat čtoucí žák a s pomocí i žák, který má s čtením obtíže, případně číst neumí.

Pomůcka č. 2 – **PRACOVNÍ PROSTŘEDKY (STROJE A POMŮCKY) A MATERIÁL – „S BASNIČKOU JDE VŠECHNO LÉPE“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	4	5	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	6	3	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	2	6	1

Tab. č. 38 Pozorování 2

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – je schopen s pomocí pomůcky porozumět učivu,

B2 – v textu se orientuje obtížněji, práce se daří jen s pomocí pedagoga,

B3 – v textu se orientuje poměrně dobře, pokud mu je po částech dobře vysvětlen dílčí úkol,

B4 – v textu se orientuje, s pomocí pedagoga je schopen plnit vyplývající úkol,

B5 – v textu se orientuje a je schopen samostatně s textem pracovat,

B6 – v textu se orientuje, pracuje pomalu adekvátně ke svému tempu, s malou dopomocí pedagoga,

B7 – orientuje se a plní samostatně úkol, je schopna využít materiál k samokontrolě,

B8 – v textu se orientuje s malou pomocí pedagoga, na návodné otázky pracuje úspěšně,

B9 – v textu se příliš neorientuje, potřebuje větší dopomoc pedagoga, aby zažil úspěch,

B10 – irelevantní – nepřítomen.

Pomůcke žáci přidělili průměrně 5,11 bodu.

Já pomůcke přiděluji průměrem 4,55 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „S básničkou jde všechno lépe“ je pro cílovou skupinu žáků s SVP vhodná za předpokladu, že práce s ní bude velmi individualizovaná (od celého textu po různě krácený text, ještě větší zvýraznění klíčových pojmů atp., neboť z ověření vyplývá, že pro některé žáky (zdatnější čtenáře) byla jednodušší a pro někoho složitá (žáci, kteří mají problémy s čtenářskými dovednostmi).

Pomůcka č. 3 – **PRACOVNÍ POMŮCKY VERSUS MATERIÁL – „RYBIČKY“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
Otázka:	Ano	Částečně ano	Ne

1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	5	0	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	4	1	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	4	1	0

Tab. č. 39 Pozorování 3

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – zvládá dobře práci s pomůckou, je třeba průběžné kontroly pedagogem,

A2 – práci s pomůckou zvládá, byť pomalu, ale úspěšně,

A3 – pracuje úspěšně, ale činnost ho moc nebaví,

A4 – je schopný pracovat s pomůckou částečně úspěšně, pokud má předčitatele,

A5 – irelevantní, nepřítomen,

A6 – s pomůckou pracuje výborně.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 6,80 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 5,20 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Rybičky“ je pro žáky se SVP vhodnou pomůckou, většina žáků oceňuje možnost pohybu, manipulace, zábavy. Při aktivitě bylo dobré hned upozorňovat (předcházet) na chybné řešení („lovení slova“).

Pomůcka č. 4 – **PRACOVNÍ POMŮCKY – rozdělení podle využití – „KRESLÍM, STRÍHÁM, ŠIJU, ŽEHLÍM“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
Otázka:	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	5	4	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	5	4	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	6	3	0

Tab. č. 40 Pozorování 4

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – práci s pomůckou rozumí, pracuje samostatně úspěšně,

B2 – práci s pomůckou rozumí, pracuje samostatně úspěšně,

B3 – práci s pomůckou rozumí, pracuje samostatně úspěšně,

B4 – práci s pomůckou rozumí, pracuje s malou dopomocí pedagoga,

B5 – pracuje úspěšně s manuální dopomocí pedagoga,

B6 – potřebuje větší podporu při práci s pomůckou, pomoc pedagoga,

B7 – pracuje s malou dopomocí pedagoga,

B8 – práci s pomůckou rozumí, pracuje samostatně úspěšně,

B9 – práci s pomůckou rozumí, pracuje s dopomocí pedagoga,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcke žáci přidělili průměrně 5,70 bodu.

Já pomůcke přiděluji průměrem 5,44 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Kreslím, stříhám, šiju, žehlím“ je pro žáky se SVP výbornou pomůckou, neboť si na ní uvědomují strukturování tématu. se trochu hůře někomu manipuluje, ale může využít pomoc pedagoga, pro budoucnost by mohla pomůcka být např. na kartonu.

Pomůcka č. 5 – „KARTOTÉKA“ - napříč tématy předmětů Š a PM

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	6	4	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	1	9	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	9	1

Tab. č. 41 Pozorování 5

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – úspěšná práce s pomůckou, žák se dobře orientuje v práci s texty,

B2 – po prvním zorientování a dopomoci pedagogem je schopen sám pracovat s pomůckou, avšak stále potřebuje podporu pedagoga v podobě ujišťování,

B3 – úspěšná práce s pomůckou, žák se dobře orientuje v práci s texty,

B4 – potřebuje při práci průběžnou dopomoc pedagoga,

B5 – úspěšná práce s pomůckou, žák se dobře orientuje v práci s texty,

B6 – hůře se orientuje v souhrnu karet, s jednotlivou kartou však pracuje úspěšně, práce ho však příliš nebaví,

B7 – úspěšná práce s pomůckou, žák se dobře orientuje v práci s texty,

B8 – po opakovaném vysvětlení je schopen pracovat úspěšně,

B9 – pracuje úspěšně pouze s dopomocí pedagoga, sám vnímá svou práci jako úspěšnou,

B10 – úspěšná práce s pomůckou, žák se dobře orientuje v práci s texty.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 5,7 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 6,00 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Kartotéka“ pro žáky se SVP náročnější pomůckou, ale potřebnou vhodnou pomůckou. Žáci s lepšími čtenářskými dovednostmi jsou schopni se více orientovat v kartotéce, všichni jsou schopni alespoň částečně pracovat s jednotlivou kartou. Kartotéka není moc vhodná pro žáky, kteří číst neumějí, pokud s nimi nepracuje individuálně pedagog.

Pomůcka č. 6 – UPEVNĚOVÁNÍ TEORETICKÝCH ZNALOSTÍ – „HÁDEJ, CO JSEM“

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	5	3	0

2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	2	6	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	7	1

Tab. č. 42 Pozorování 6

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – chápe práci s pomůckou, je úspěšný,

B2 – aktivita žáka nebaví, méně se orientuje v tématu, potřebuje dopomoc pedagoga,

B3 – chápe práci s pomůckou, je úspěšný,

B4 – projevuje snahu, ale aktivita je pro něj těžší, špatně si vybavuje správný pojem, lepší by pro žáka byla obrázková nápověda,

B5 – chápe práci s pomůckou, je úspěšný,

B6 – práce s pomůckou se daří částečně, lepší by byla opora v podobě zrakové nápovědy,

B7 – chápe práci s pomůckou, pracuje úspěšně,

B8 – po prvotní nejistotě pracuje úspěšně,

B9 – irelevantní, nepřítomen,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 4,00 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 5,37 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Hádej, co jsem“ je vhodnou pomůckou, i když pomůckou těžší, neboť „publikum“ je odkázáno pouze na slyšené informace od čtenářů, jež mají pomůcku přímo v ruce. Myslím si, že je třeba trénovat i příjem sluchovým kanálem, nejen mít stále zrakovou oporu. Přesto i tato pomůcka by mohla být kombinována s dalšími pomůckami, názorem atd.

Pomůcka č. 7 – „TAJEMNÝ RUKÁV“ – indicie k tématům předmětů PM nebo Š

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	5	1	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	0	6	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	5	0	1

Tab. č. 43 Pozorování 7

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – pracuje samostatně, odpovídá na návodné otázky, potřebuje zřetelnou podporu (ujištění) pedagoga,

A2 – pracuje samostatně, aktivně komunikuje, potřebuje návod pedagoga, pak je úspěšný,

A3 – pracuje samostatně, aktivita ho příliš nebaví, snaží se aktivitu urychlit, odpovídá stručně,

A4 – pracuje samostatně, je schopen pojmenovat předměty, souvislost mu uniká, je zapotřebí návodných otázek pedagoga,

A5 – pracuje s fyzickou pomocí pedagoga, pojmenovává a hledá souvislosti,

A6 – s pomůckou pracuje samostatně s úspěchem.

Pomůcku žáci přidělili průměrně 6,00 bodů.

Já pomůcku přiděluji průměrně 6,00 bodů.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Tajemný rukáv“ je pro žáky se SVP vhodnou pomůckou, je však třeba přímé práce s žáky, přímo je sledovat, pomáhat jim návodnými otázkami, předcházet zafixování chybným zjištěním. I u této pomůcky by se dala připravit forma samokontroly, např. kartičky, kde jsou fotografie se správným názvem a také řešení.

Pomůcka č. 8 – ÚDRŽBA PRÁDLA – TRŽDĚNÍ A PRANÍ – „MAKETA PRAČKY A PRÁDLO“

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	5	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	1	5	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	5	0	1

Tab. č. 44 Pozorování 8

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – chápe práci s pomůckou, samostatně pracuje s chybou, je však schopen díky pomůcce pojmenovávat a popsat správně roztríděné prádlo a nastavené hodnoty,

A2 – chápe práci s pomůckou, pracuje však s chybou, částečně je schopen pojmenovat viděné správné nastavení,

A3 – je schopen pracovat s pomůckou, příliš se však nezamýšlí, aktivitu urychluje,

A4 – práce s pomůckou ho příliš nebaví, je schopný pracovat částečně, pro práci potřebuje předčitatele,

A5 – potřebuje malou fyzickou pomoc s uchopením kartiček, je schopný popisovat aktivitu svými slovy,

A6 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 4,20 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 4,66 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Maketa pračka a prádlo“ je pro žáky se SVP přínosná v tom, že je na rozdíl od skutečné pračky přenosná z lavice na lavici a žáci tak mají přímo před očima „pračku“ plnou roztríděného prádla s „nastavením“ v podobě kartiček a mohou s pomocí zrkové opory nacvičovat komunikaci k tématu, případně se snažit skutečnost i zapsat a fixovat si tak učivo.

Pomůcka č. 9 – **VLÁKNA ROSTLINNÁ A ŽIVOČIŠNÁ – „HRA DOBBLE“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	7	0	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	7	0	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	7	0	0

Tab. č. 45 Pozorování 9

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – pracuje s pomůckou úspěšně, sám je schopen pojmenovávat skutečnosti,

B2 – pracuje s pomůckou úspěšně, postupně si vybavuje správné pojmy,

B3 – pracuje s pomůckou úspěšně, postupně si vybavuje správné pojmy,

B4 – pracuje s pomůckou úspěšně, postupně si vybavuje správné pojmy,

B5 – pracuje s pomůckou úspěšně, postupně si vybavuje správné pojmy,

B6 – pracuje s pomůckou úspěšně, postupně si vybavuje správné pojmy,

B7 – pracuje s pomůckou úspěšně, sám je schopen pojmenovávat skutečnosti,

B8 – irelevantní, nepřítomen,

B9 – irelevantní, nepřítomen,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 7,00 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 6,00 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Hra dobble“ je pro žáky se SVP výbornou pomůckou. Sama pomůcka je pro žáky motivující, neboť je přímo hrou, byť s odbornými výrazy. Obrázky jsou dostatečně velké a každá karta nabízí možnosti, uplatnil se tedy každý žák, neboť naprosto každý uměl alespoň některé pojmy a obrázky k sobě přiřadit a pojmenovat. Hra je i celkem rychlá, takže je jí možno zařazovat opakovaně jako rychlé procvičení učiva.

Pomůcka č. 10 – „FOTOKARTOTÉKA“ – TÉMATA PŘEDMĚTŮ Š A PM

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
Otázka:	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	5	1	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	5	1	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	6	0	0

Tab. č. 46 Pozorování 10

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – je schopen pracovat s pomůckou, jednoduše popsat skutečnost,

A2 – je schopen pracovat s pomůckou, jednoduše popsat skutečnost,

A3 – úspěšně pracuje s pomůckou, svými slovy popíše charakteristické znaky,

A4 – je schopen vyhledat pomocí obrázku zadanou kartu, jednoduše popíše, název sdělí pouze s pomocí pedagoga předčitatele (analýza – syntéza slova),

A5 – karty v krabici uchopí lépe než ležící na lavici, je schopen pracovat dle zadání a jednoduše popsat skutečnost,

A6 – s pomůckou pracuje samostatně, úspěšně, je schopen popsat skutečnost.

Pomůcku žáci přidělili průměrně 7,00 bodu.

Já pomůcku přiděluji průměrem 6,00 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Fotokartotéka“ je pro žáky se SVP velice potřebnou pomůckou, neboť pomocí fotografie, tedy zrakové opory se mohou žákům snáze vštěpovat informace o probíraném učivu. Je to pomůcka obsáhlá, dá se tak využít naprosto ke všem probíraným tématům. Aby žáky nezahltila, stačí, když pedagog z velkého množství karet vybere část, kterou žákům předloží, např. i v menší krabičce, aby byl zachován charakter pomůcky – kartotéka. Žáky je tato pomůcka vítaná, neboť obsahuje reálné fotografie a je pro mnohé lépe pochopitelná než text. Potíže mohou nastat při manipulaci, ale žáci mají vždy k dispozici asistenta pedagoga.

Pomůcka č. 11 – ÚDRŽBA PRÁDLA – SYMBOLY ÚDRŽBY, SYMBOLY VLÁKEN – „PEXESO“

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	3	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	0	4	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	4	0

Tab. č. 47 Pozorování 11

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – pracuje částečně úspěšně, přiřadí správně, ale pojmenovává zčásti s obtížemi,

A2 – pracuje částečně úspěšně, přiřazuje s chybou, ale je schopen pojmenovat správně,

A3 – pracuje částečně úspěšně, jednoduše pojmenovává, pracuje, pomůcka ho nezaujala,

A4 – irelevantní, nepřítomen,

A5 – irelevantní, nepřítomen,

A6 – pracuje úspěšně, jednoduše pojmenovává svými slovy.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 4,75 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 6,25 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Pexeso“ je pro žáky se SVP pomůckou jednoduchou z hlediska vnímání pravidel hry pexeso, ale z hlediska obsahu je již pomůckou náročnější. Žáci si nejsou schopni zapamatovat, kde leží obrázek a kde vhodný text, proto se všechny kartičky obrátily textem a obrázky nahoru (aby nezažívali dlouho neúspěch) a pak se teprve střídali v hledání správných dvojic, které pojmenovávali. Pomůcku budu zařazovat opakovaně, aby si žáci prohlubovali teoretické znalosti na dané téma.

Pomůcka č. 12 – „KVARTETO“ – TÉMATA PŘEDMĚTŮ PM A Š

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	3	6	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	3	6	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	4	3	2

Tab. č. 48 Pozorování 12

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – nechává se strhnout slabší skupinkou a ustrnuje v tvorbě otázek, daří se mu částečně,

B2 – orientuje se částečně, potřebuje dopomoc s tvorbou otázek, i tak ho aktivita baví,

B3 – v aktivitě se orientuje, zčásti samostatně tvoří jednoduché otázky,

B4 – orientuje se částečně, potřebuje dopomoc s tvorbou otázek a řazením kartiček,

B5 – zvládá částečně, potřebuje dopomoc s tvorbou otázek, aktivita ho nebaví,

B6 – orientuje se částečně, využívá jak obrázků, tak textů na kartách, snaží se o formulaci otázek,

B7 – pracuje úspěšně, je schopen formulovat otázky a řadit karty samostatně,

B8 – pracuje úspěšně po vzoru žáka B7 a snaží se podobně formulovat otázky, přičemž mu tento spolužák dopomáhá slovně,

B9 – zvládá částečně, potřebuje dopomoc s tvorbou otázek, aktivita ho nebaví,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 5,77 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 4,88 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Kvarteto“ je pro žáky se SVP náročnější pomůckou, dá se s ní však pracovat více způsoby. Jedná se vždy o soubor 4 karet k tématu, jde tedy i o přehledy jednotlivých témat předmětů PM a Š. Pomáhá pochopení strukturování jednotlivých témat. Pro žáky je kvarteto přitažlivé tím, že obsahuje fotografie, méně pak chápou logičnost karet, ale právě souvislosti lze žákům za pomoci kvarteta opakovaně demonstrovat.

Pomůcka č. 13 – **TERMINOLOGIE Z OBLASTI PŘEDMĚTŮ Š A PM – ŘETĚZCE POJMŮ – „HADI“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	2	7	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	9	0	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	9	0	0

Tab. č. 49 Pozorování 13

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – pracuje úspěšně,

B2 – hůře chápe logiku věci, pracuje pomocí nápovědy pedagoga,

B3 – pracuje úspěšně, s malou nápovědou,

B4 – hůře chápe logiku věci, pracuje pomocí nápovědy pedagoga,

B5 – pracuje úspěšně, s malou fyzickou dopomocí,

B6 – pracuje celkem úspěšně, potíže činí slabší čtenářská dovednost,

B7 – pracuje úspěšně, rychle se orientuje v textu,

B8 – hůře chápe logiku věci, pracuje pomocí nápovědy pedagoga,

B9 – pracuje úspěšně s pomocí návodných otázek,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcke žáci přidělili průměrně 6,55 bodu.

Já pomůcke přiděluji průměrem 5,33 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Hadi“ je vhodnou pomůckou pro žáky se SVP, je velmi přínosná. Posiluje mezipředmětové vztahy, odborné téma je přirozeně rozebráno z hlediska tvorby slov, žáci se učí „slyšet“ příbuznost slov a tím se více orientovat v odborných tématech. Žáky aktivita bavila, i když to byla práce s textem. Pomůcka mj. posiluje kooperaci mezi jednotlivými žáky.

Pomůcka č. 14 – **BATIKOVÁNÍ – PRACOVNÍ POSTUP – „HRA S FIGURKAMI A KOSTKOU“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	4	1	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	4	1	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	4	1	0

Tab. č. 50 Pozorování 14

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – pracuje se snahou, úspěšně,

A2 – pracuje se snahou, úspěšně,

A3 – irelevantní, nepřítomen,

A4 – práce se daří pouze s výraznou pomocí pedagoga, aktivita žáka příliš nebaví,

A5 – pracuje se snahou, úspěšně,

A6 – pracuje se snahou, úspěšně.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 6,40 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 5,60 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Hra s figurkami a kostkou“ je pro žáky se SVP vhodná a přínosná za předpokladu, že umějí číst anebo s nimi pracuje pedagog (případně i spolužák) předčítatel. Sledovaný jev, tedy několikeré hlasité přečtení věty na daném řádku, bylo v rámci hry u všech žáků splněno, vyjma žáka A4, kterému se hra (házení kostkou) líbila, text však nečetl, nýbrž opakoval po předčitateli. I v tomto případě vidím částečný přínos ve vzdělávání v daném tématu.

Pomůcka č. 15 – **DRUHÝ ODĚVŮ** – „**ROLIČKY**“ + **PRACOVNÍ LIST**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	8	1	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	8	1	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	5	4	0

Tab. č. 51 Pozorování 15

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – pracuje úspěšně,

B2 – pracuje úspěšně,

B3 – pracuje úspěšně,

B4 – pracuje úspěšně,

B5 – pracuje úspěšně,

B6 – pracuje úspěšně,

B7 – pracuje úspěšně,

B8 – pracuje úspěšně

B9 – úspěšně pracuje pouze s pomocí pedagoga, sám se neorientuje v pracovním listu, neví, jak využít informace z roličky,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 5,55 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 7,00 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Roličky“ je pro žáky se SVP přínosná, neboť se jedná o velmi jednoduchou pomůcku, jež má širší využití. Připomíná základní rozdělení a posiluje paměťové schopnosti žáků. Všichni žáci spolupracovali, při pozorování žáků jsem postřehla, že jiné pomůcky žáky zaujímají více.

Pomůcka č. 16 – **VELIKOSTI ODĚVŮ** – „**TABULKA DO KOPCE**“

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem
---------	---

Otázka:	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	4	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	1	4	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	4	1

Tab. č. 52 Pozorování 16

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – pracuje zčásti úspěšně, s pomocí karty samokontroly,

A2 – pracuje zčásti úspěšně, s pomocí karty samokontroly,

A3 – v tabulce se orientuje, pracuje úspěšně,

A4 – pracuje úspěšně s pomocí pedagoga předčitatele,

A5 – pracuje úspěšně s fyzickou dopomocí pedagoga,

A6 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 5,20 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 4,60 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Tabulka do kopce“ je pro žáky se SVP přínosná, neboť uvedená téma je pro většinu žáků těžko pochopitelné, i přes názorné příklady (porovnávání oblečení) si špatně zapamatovávají vzestupnou řadu velikostí. V tabulce pak mají možnost vidět celou řadu velikostí a opakovaně s těmito údaji pracovat.

Pomůcka č. 17 – **MĚŘENÍ POSTAVY – ZÁKLADNÍ MĚŘENÍ – „PAPÍROVÝ ČLOVĚK“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	4	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	1	4	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	4	1

Tab. č. 53 Pozorování 17

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – s pomocí pedagoga pracuje úspěšně,

A2 – s pomocí pedagoga pracuje úspěšně

A3 – s pomůckou pracuje úspěšně, podle pokynů pedagoga je schopen dojít ke správné odpovědi a úkonu,

A4 – s pomocí pedagoga pracuje úspěšně,

A5 – s pomocí pedagoga pracuje úspěšně

A6 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 3,80 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 3,60 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Papírový člověk“ je pro žáky se SVP výbornou pomůckou především pro svůj reálný základ (obrys postavy vybraných žáků) a také tím, že pomůcka je trvale přilepena na dveřích vestavěné skříně, zatímco kartičky lze flexibilně přikládat. Jedná se tak o stálou demonstrační pomůcku.

Pomůcka č. 18 – „VÍCESMĚRKY“ – VLÁKNA ROSTLINNÁ

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – nepracoval s pomůckou,

A2 – nepracoval s pomůckou,

A3 – nepracoval s pomůckou,

A4 – pracuje s pomůckou za pomoci pedagoga s úspěchem

A5 – pracuje s pomůckou samostatně s úspěchem

A6 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcku žáci přidělili průměrně 2,20 bodu.

Já pomůcku přiděluji průměrem 2,20 bodu.

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	1	0

2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	0	2	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	1	1

Tab. č. 54 Pozorování 18

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Vícesměrky“ je vhodnou pomůckou pro určitou skupinu žáků se SVP. Při ověřování pomůcky bylo mnou i žáky (žáci si pomůcku prohlédli a porovnali ji s interaktivním cvičením Smart) vyhodnoceno, že je pro většinu žáků zbytečná, tedy pracovali pouze s obdobným úkolem v programu Smart na interaktivní tabuli. Naopak pro žáky A4 a A5 shledávám pomůcku jako velice potřebnou, neboť pomáhá s nácvikem zapamatování si pojmů z odborných oblastí žákům, kteří mají problém se čtenářskými dovednostmi, nechtou, neorientují se v textu, je pro ně přínosná manipulační činnost atd.

Pomůcka č. 19 – **POJMY Z OBLASTI ŠITÍ – „ŠIBENICE“ A PRACOVNÍ LIST**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	7	2	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	7	0	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	9	0	0

Tab. č. 55 Pozorování 19

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – pracuje úspěšně,

B2 – pracuje pomaleji, ale je schopen se zorientovat a úspěšně plnit aktivitu,

B3 – pracuje úspěšně,

B4 – pracuje úspěšně,

B5 – pracuje úspěšně,

B6 – s pomůckou pracuje částečně úspěšně, s pomocí pedagoga se orientuje v textu lépe,

B7 – pracuje úspěšně,

B8 – irelevantní, nepřítomen,

B9 – s pomocí pedagoga je schopen se orientovat v textu a kooperovat se spolužáky,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 6,87 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 6,37 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Šibenice“ je pro žáky se SVP vhodnou pomůckou, neboť se žákům líbí, jsou aktivní, a tak se přirozenou formou vzdělávají. Zároveň dochází také k posilování klima třídy, jsou naplněny mezipředmětové vztahy atp.

Pomůcka č. 20 – **„ROLIČKY K MLUVENÍ“ – TÉMATA K ÚSTNÍM ZÁVĚREČNÝM ZKOUŠKÁM**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem
---------	--

Otázka:	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	4	1
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	2	3	1
3. Baví žáka práce s pomůckou?	1	3	1

Tab. č. 56 Pozorování 20

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – žák je schopen pracovat s pomůckou částečně, problém byl v řečových dovednostech vyplývajících ze SVP,

A2 – žák je schopen pracovat s pomůckou částečně, problém byl ve čtenářských dovednostech,

A3 – žák je schopen s pomůckou pracovat výborně, činnost ho ale nebaví a to se projevuje na menší spolupráci,

A4 – žák není schopen sám pracovat s pomůckou, je schopen pasivně přijímat informace a s nimi naložit při další aktivitě (propojení s pomůckou „Fotokartotéka“),

A5 – žák pracuje pomaleji, ale s pomocí pedagoga úspěšně,

A6 – irelevantní, nepřítomný.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 3,00 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 3,20 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Roličky k mluvení“ je pro žáky se SVP vhodná a přínosná za předpokladu flexibilního reagování pedagoga, tedy nedovolit zažít přílišný neúspěch, nezahltit, postupně pomáhat se čtenářskými dovednostmi atp. Pro žáky je

důležité mít podporu pro učení se na zkoušky, proto je třeba připravovat i pomůcky s náročnějším textem.

Pomůcka č. 21 – VYBRANÁ TÉMATA PŘEDMĚTŮ Š A PM – „TAHÁKY NA OBALECH OD ČAJOVÝCH SÁČKŮ“

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	3	0	1
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	0	4	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	3	0	1

Tab. č. 57 Pozorování 21

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – po podrobnějším vysvětlení pracuje s pomůckou celkem úspěšně,

A2 – pracuje úspěšně,

A3 – pracuje úspěšně,

A4 – pracuje pouze s využitím pedagoga předčitatele, práce ho moc nebaví, ale je schopen částečně reprodukovat informace,

A5 – irelevantní, nepřítomen,

A6 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcku žáci přidělili průměrně 5,22 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 5,50 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Taháky na obalech od čajových sáčků“ je vhodnou pomůckou pro žáky se SVP za předpokladu, že nemají zrakové obtíže. Pokud ano, tak i tato pomůcka se dá modifikovat, např. čajový obal zvětšit na kopírce a takto pomůcku zhotovit. Využitelnost pomůcky spočívá v tom, aby žáci pochopili, že pracují s nejdůležitějšími informacemi k tématům. Pomůcka přináší pomoc v zapamatování a reprodukování těchto klíčových informací.

Pomůcka č. 22 – ROZDĚLENÍ RUČNÍCH STEHŮ – „PET PÍSMENA“

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	4	1	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	4	1	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	5	0	0

Tab. č. 58 Pozorování 22

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – orientuje se, pracuje úspěšně,

A2 – orientuje se, pracuje pomalu, ale úspěšně,

A3 – irelevantní, nepřítomen,

A4 – pracuje s dopomocí, částečně úspěšně,

A5 – pracuje samostatně, úspěšně,

A6 – pracuje samostatně, úspěšně, s touto pomůckou zvládá samostatnou manipulaci.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 6,20 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 6,60 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Pet písmena“ je vhodnou pomůckou pro žáky se SVP, neboť všichni žáci mají obtíže v zapamatování si terminologie, strukturování atp. a potřebují rozvíjet čtenářské dovednosti, podporovat motorické schopnosti atd. Pomůcka je náročnější na prostor, ale tím, že zabere větší plochu, má k ní přístup více žáků současně.

Pomůcka č. 23 – „RUČNÍ PAPÍR“ – PRACOVNÍ POSTUP

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	1	3	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	1	3	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	4	0	0

Tab. č. 59 Pozorování 23

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – irelevantní, nepřítomen,

B2 – v pracovním postupu se orientuje zčásti, při práci podle pomůcky potřebuje podporu pedagoga,

B3 – irelevantní, nepřítomen

B4 – v pracovním postupu se orientuje zčásti, při práci podle pomůcky potřebuje podporu pedagoga,

B5 – irelevantní, nepřítomen,

B6 – je schopný popsat podle pomůcky postup, realizaci zvládá s fyzickou dopomocí, je však schopný popsat, co je třeba udělat a jak,

B7 – irelevantní, nepřítomen,

B8 – irelevantní, nepřítomen,

B9 – v pracovním postupu se orientuje zčásti, při práci podle pomůcky potřebuje podporu pedagoga,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 8,50 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 4,72 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Ruční papír“ je pro žáky se SVP vhodná, pokud bude s ní bude pracováno v souladu s konkrétními potřebami žáků, neboť pro některé žáky může být těžší, zejména pokud by měli podle pomůcky samostatně realizovat hotovení výrobku. Žákům se pomůcka líbila, snažili se o samostatnost, přestože některým žákům bylo potřeba pomoci s orientací v pořadí úkonů.

Pomůcka č. 24 - **RUČNÍ ŠITÍ – „KYTIČKA Z ORGANZY“**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	4	2	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	4	2	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	0	6	0

Tab. č. 60 Pozorování 24

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

A1 – práce se mu daří, potřebuje malou fyzickou pomoc,

A2 – práce se mu daří, pracuje pomalu, ale úspěšně, s malou podporou pedagoga,

A3 – pracuje úspěšně s malou podporou pedagoga,

A4 – potřebuje pomoc s orientací ve fotografiích, předčitatele, pracuje úspěšně s malou fyzickou pomocí pedagoga,

A5 – v pomůcce se orientuje, potřebuje fyzickou pomoc pedagoga při práci,

A6 – pracuje samostatně a úspěšně v souladu s postupem pomůcky „kytička z organzy“.

Pomůcce žáci přidělili průměrně 6,83 bodu.

Já pomůcce přiděluji průměrem 5,83 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Kytička z organzy“ je vhodnou pomůckou pro žáky se SVP, protože uvádí pořadí pracovního postupu včetně fotodokumentace, je tedy variabilní jak pro čtenáře, tak pro špatně čtoucí anebo nečtoucí žáky. Fotografie jsou reálné z prostředí školy, což přispívá ke správnému volení pomůcek žáky. Pro žáky je pomůcka líbivá, přestože ne všichni jsou schopni podle ní pracovat zcela správně.

Pomůcka č. 25 – „**ŠKOLNÍ ČASOPIS**“ **Z OBLASTI ŠITÍ A PRÁCE S MATERIÁLY**

Tabulka – přepis výsledného pozorování žáků – respondentů při práci s pomůckou pedagogem

Otázka:	Vyhodnocení pozorování respondentů pedagogem		
	Ano	Částečně ano	Ne
1. Je schopen žák s pomůckou pracovat?	5	3	0
2. Přináší použití pomůcky úspěch v porozumění, v práci žáka?	5	3	0
3. Baví žáka práce s pomůckou?	7	0	0

Tab. č. 61 Pozorování 25

Přepis poznámek pedagoga z pozorování jednotlivých žáků – respondentů při práci s touto pomůckou:

B1 – orientuje se, s malou nápovědou pracuje úspěšně,

B2 – problém s orientací, pracuje s pomocí pedagoga,

B3 – orientuje se, pracuje úspěšně, potřebuje ujištění pedagogem,

B4 – orientuje se, ale hůře reprodukuje požadované informace,

B5 – při práci s pomůckou je úspěšný,

B6 – pracuje úspěšně s malou pomocí pedagoga,

B7 – pracuje úspěšně,

B8 – irelevantní, nepřítomen,

B9 – orientuje se s pomocí pedagoga, pak je schopen reprodukovat požadované informace,

B10 – irelevantní, nepřítomen.

Pomůcke žáci přidělili průměrně 5,55 bodu.

Já pomůcke přiděluji průměrem 4,88 bodu.

Vyhodnocení ověření: pomůcka „Školní časopis“ je vhodná pro žáky se SVP, neboť je tvořena přímo pro tuto cílovou skupinu a je z různých oblastí šití a prací s různými materiály. Každý žák má možnost nalézt v časopise, co ho nejvíce osloví. Přitažlivá je také bohatá fotodokumentace, kde se sami žáci na fotografiích poznají.

2.4.4 Vyhodnocení ověření pomůcek žáky a pedagogem

Pomůcka číslo	Body žáci	Body pedagog	Zhodnocení
1	5,5	6,30	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
2	5,11	4,55	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
3	6,80	5,20	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
4	5,11	5,44	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
5	5,70	6,00	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
6	4,00	5,37	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
7	6,00	6,00	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
8	4,20	4,66	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.

9	7,00	6,00	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
10	7,00	6,66	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
11	4,75	6,25	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
12	5,77	4,88	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
13	6,55	5,33	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
14	6,40	5,60	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
15	5,55	6,66	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
16	5,20	4,60	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
17	3,80	3,60	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
18	2,20	2,20	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
19	6,87	6,37	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
20	3,0	3,20	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
21	5,22	5,50	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
22	6,20	6,60	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
23	8,50	4,72	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
24	6,83	5,83	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.
25	5,55	4,88	Pomůcka ověřena ve výuce, pro žáky se SVP přínosná.

Tab. č. 62 Vyhodnocení

V rámci ověřování pomůcek jsem vždy požádala žáky o přidělení bodů pomůcce (jak se jim dařilo s pomůckou, jak se jim líbila atd.) a nezávisle na žácích jsem přidělila body u každé pomůcky jednotlivým žákům (jak se jim s pomůckou dařilo) sama. Výsledky jsem pak porovnávala (viz tabulka Příloha č. 1) jakožto podnět k zamyšlení pro další práci s pomůckami. Všechny pomůcky byly v rámci této diplomové práce ověřeny.

I když jsem pomůcky ověřovala téměř se všemi žáky, v budoucnu budu pomůcky vybírat především tak, jak se mi jeví jako potřebné pro jednotlivé žáky se SVP. Nadále plánuji s pomůckami pracovat a podle potřeby tvořit nové. Pomůcky jsou vytvořeny tak,

že jdou rozšiřovat, modifikovat. Mohou být využívány jak v teoretické, tak praktické části předmětů. Při práci s pomůckami byli žáci více pozorní a angažovaní. To je dobrým předpokladem pro efektivnější učení a větší uchování naučených znalostí a propojení se získávanými dovednostmi. V posledních letech se žáci neorientují v předloženém textu, nečtou s porozuměním, nejsou schopni samostatně vybrat hlavní myšlenku, zapamatovat si množství pojmů atp. Výuka s didaktickými pomůckami činí vzdělávání dostupné i pro žáky se SVP.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo vytvořit a v praxi ověřit soubor didaktických pomůcek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami předmětům Šití a Práce s materiály, které vyučuji na Praktické škole dvouleté v Liberci. Před samotnou tvorbou jsem pomocí depistáže v dokumentaci cílové skupiny žáků a na základě vlastních zkušeností zjistila, jaké jsou nejčastější znevýhodnění žáků, která mají vliv na jejich vzdělávání. V další části práce jsem popsala tyto vady a poruchy opírající se o studium odborné literatury s doplněním vlastních postřehů z práce se žáky se SVP.

Před tvorbou pomůcek jsem si kladla otázku: „Jak a jaké didaktické pomůcky vytvořit?“ Odpověď jsem našla při depistáži, rozhovorech s žáky, v tematických plánech předmětů, v materiálních možnostech školy a ve vlastních nápadech. Pomůcky jsem tvořila se záměrem pro určitého žáka anebo skupinu žáků, ale pro účely této diplomové práce jsem většinu pomůcek ověřovala se všemi žáky.

Ve fázi, kdy jsem postupně každou pomůcku ověřovala v konkrétní výukové situaci a zároveň s žáky pomocí škály bodů a vlastního škálování a pozorování vyhodnocovala vhodnost mnou zhotovených pomůcek jsem došla k názoru, že je využívání pomůcek žáky velmi kladně přijímáno a žákům se SVP při vzdělávání velmi pomáhá. Zamýšlela jsem se i nad tím, zda mohu pomůcky modifikovat, např. pro nově příchozí žáky v příštím školním roce, a dospěla jsem ke zjištění, že ano. Modifikovat mohu jak samotné pomůcky (nejen úpravou velikosti, množství, rozšiřováním atd.), tak i jejich využitelnost.

Závěrem mohu konstatovat, že na základě své motivace vytvořit soubor didaktických pomůcek pro předměty Šití a Práce s materiály, které lze využít v teoretické i praktické

výuce pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, se mi podařilo soubor didaktických pomůcek pro předměty Šití a Práce s materiály vytvořit a také úspěšně ověřit. Věřím, že moje práce bude přínosem nejen pro pedagogy praktických škol dvouletých, ale pro mnoho dalších pedagogických pracovníků zajímajících se o vzdělávání osob s různými životními překážkami. Já sama se budu inspirovat typem pomůcek představených v této diplomové práci a postupně budu vytvářet podobné pomůcky pro předmět Výchova ke zdraví, který se na Praktické škole dvouleté také vyučuje.

Ověření didaktických pomůcek v konkrétních výukových situacích potvrdilo, že je velice důležité ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, využívat pomůcky, neboť to žáky motivuje a vede k výukovým úspěchům, což posiluje kladné sebehodnocení a zvyšuje samostatnost žáků. A to je stěžejní pro budoucí život mladých lidí s handicapem v rodinách, chráněných dílnách i ve společnosti.

Seznam použitých informačních zdrojů:

1. ADAMUS, Petr. *Strategie uplatňované v edukaci žáků s poruchami autistického spektra*. Ostrava: Montanex, 2017, 86 s. ISBN 978-80-7525-436-1
2. BENDO VÁ, Petra, ZIKL Pavel. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011, 144 s. ISBN 978-80-247-3854-3
3. BOČKOVÁ, Barbora. *Postupy při vzdělávání žáků se specificky narušeným vývojem řeči*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, 146 s. ISBN 978-80-210-8137-6.
4. FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, SVOBODA, Zdeněk, ZILCHER, Ladislav. *Speciální pedagogika*. Praha: Triton, 2014, 304 s. ISBN 978-80-7387-792-7.
5. KUCHARSKÁ, Anna, MRÁZKOVÁ, Jana, WOLFOVÁ, Renata, TOMICKÁ Václava. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013, 224 s. ISBN 978-80-262-0497-8.
6. MONTESSORIOVÁ, Maria. *Tajuplné dětství*. Praha: Triton, 2012. 184 s. ISBN 978-80-7387-382-0.
7. NOVÁKOVÁ, Eva. *Kvalitní inkluzivní vzdělávání v Liberci*. Liberec: statutární město Liberec, 2020, 32 s.
8. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2010, 401 s. ISBN 978-80-7315-198-0.
9. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013, 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
10. ROSECKÁ, Zdena a kol. *Malá didaktika činnostního učení*. Brno: Tvořivá škola, 2006, 98 s. ISBN 80-903397-2-7.
11. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007, 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
12. SCHOPLER, Eric, REICHLER, Robert J., LANSINGOVÁ, Margaret. *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami*. Praha: Portál, 2011. 232 s. ISBN 978-80-7367-898-2.
13. VALENTA, Milan, MICHALÍK, Jan, LEČBYCH, Martin. *Mentální postižení*. Praha: Grada, 2018, 392 s. ISBN 978-80-271-0378-2.
14. ZIKL, Pavel. *Dítě s tělesným a kombinovaným postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011, 112 s. ISBN 978-80-247-3856-7.

Internetové zdroje:

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Informace ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* [online]. [cit. 2024-04-13].

Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/13-informace-ke-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi>)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2005. *Učební dokumenty studijního oboru Praktická škola dvouletá* [online]. [cit. 2024-04-13]

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/ucebni-dokumenty-studijniho-oboru-78-62-c-002-prakticka-skola-dvouleta-k-1-9-2005>)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2005. *Speciálně pedagogická centra* [online]. [cit. 2024-04-15]

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialne-pedagogicka-centra>)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2005. *Pedagogicko-psychologické poradny* [online]. [cit. 2024-04-15]

(Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/pedagogicko-psychologicke-poradny>)

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ. *Rámcový vzdělávací program* [online]. [cit. 2024-04-15]

(Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVP_PRS_-II.pdf)

Seznam zkratek:

aj. – a jiné

atd. – a tak dále

apod. – a podobně

DMO – dětská mozková obrna

DP – diplomová práce

DŠPZ – Doporučení školského poradenského zařízení

IVP – individuální vzdělávací plán

IQ – inteligenční kvocient

LMR – lehká mentální retardace

mj. – mimo jiné

MR – mentální retardace

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

např. – například

NKS – narušená komunikační schopnost

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

PŠ j. – Praktická škola jednoletá

PŠ dv. – Praktická škola dvouletá

RVP – rámcový vzdělávací program

RVP PRŠ 2 – rámcový vzdělávací program pro obor praktická škola dvouletá

SPC – speciální pedagogické centrum

SVP – speciální vzdělávací potřeby

ŠPZ – školské poradenské zařízení

STMR – středně těžká mentální retardace

SŠ – střední škola

SOŠ – střední odborná škola

ŠZ – školský zákoník

ŠVP – školní vzdělávací program

Tzv. – tak zvaně/ tak zvaného

TMR – těžká mentální retardace

TP – tělesné postižení

Seznam tabulek:

Tab. 1 Rozdělení a časová dotace Š a PM.....	29
Tab. č. 2 Škála – rozhovor o 10 otázkách.....	43
Tab. č. 3 – rozhovor o 10 otázkách.....	44
Tab. č. 4 Arch – rozhovor o 3 otázkách.....	44
Tab. č. 5 Škála – 1 až 7 s palci.....	45
Tab. č. 6 Bodový přepis – respondenti A.....	45
Tab. č. 7 Bodový přepis – respondenti B.....	46
Tab. č. 8 Posuzování práce respondenta s pomůckou.....	46
Tab. č. 9 Pomůcka 1.....	48
Tab. č. 10 Pomůcka 2.....	51
Tab. č. 11 Pomůcka 3.....	53
Tab. č. 12 Pomůcka 4.....	55
Tab. č. 13 Pomůcka 5.....	56
Tab. č. 14 Pomůcka 6.....	58
Tab. č. 15 Pomůcka 7.....	59
Tab. č. 16 Pomůcka 8.....	61
Tab. č. 17 Pomůcka 9.....	63
Tab. č. 18 Pomůcka 10.....	64
Tab. č. 19 Pomůcka 11.....	66
Tab. č. 20 Pomůcka 12.....	67
Tab. č. 21 Pomůcka 13.....	69
Tab. č. 22 Pomůcka 14.....	71
Tab. č. 23 Pomůcka 15.....	72

Tab. č. 24 Pomůcka 16.....	74
Tab. č. 25 Pomůcka 17.....	75
Tab. č. 26 Pomůcka 18.....	76
Tab. č. 27 Pomůcka 19.....	78
Tab. č. 28 Pomůcka 20.....	80
Tab. č. 29 Pomůcka 21.....	82
Tab. č. 30 Pomůcka 22.....	84
Tab. č. 31 Pomůcka 23.....	85
Tab. č. 32 Pomůcka 24.....	87
Tab. č. 33 Pomůcka 25.....	89
Tab. č. 34 Vyhodnocení rozhovoru o 10 otázkách.....	90
Tab. č. 35 Rozhovor – odpovědi respondentů skupiny A.....	93
Tab. č. 36 Rozhovor – odpovědi respondentů skupiny B.....	94
Tab. č. 37 Pozorování 1.....	95
Tab. č. 38 Pozorování 2.....	96
Tab. č. 39 Pozorování 3.....	98
Tab. č. 40 Pozorování 4.....	99
Tab. č. 41 Pozorování 5.....	100
Tab. č. 42 Pozorování 6.....	102
Tab. č. 43 Pozorování 7.....	103
Tab. č. 44 Pozorování 8.....	104
Tab. č. 45 Pozorování 9.....	105
Tab. č. 46 Pozorování 10.....	107
Tab. č. 47 Pozorování 11.....	108
Tab. č. 48 Pozorování 12.....	109

Tab. č. 49 Pozorování 13.....	111
Tab. č. 50 Pozorování 14.....	112
Tab. č. 51 Pozorování 15.....	113
Tab. č. 52 Pozorování 16.....	115
Tab. č. 53 Pozorování 17.....	116
Tab. č. 54 Pozorování 18.....	118
Tab. č. 55 Pozorování 19.....	118
Tab. č. 56 Pozorování 20.....	120
Tab. č. 57 Pozorování 21.....	121
Tab. č. 58 Pozorování 22.....	122
Tab. č. 59 Pozorování 23.....	123
Tab. č. 60 Pozorování 24.....	125
Tab. č. 61 Pozorování 25.....	126
Tab. č. 62 Vyhodnocení.....	128

Přílohy

Příloha 1 Ověření jednotlivých pomůcek žáky a pedagogy - tabulky

Příloha 2 Didaktické pomůcky pro předměty Šití a Práce s materiály